Numerele 33/34 Fevruarie—Martie 1965

Cuvântul

ÎN EXIL

Director:
GEORGE RACOVEANU

UN SFERT DE SECOL DE LA MOARTEA LUI NAE IONESCU

. . . Für das Verschuldete und für das Nichtverschuldete

von George RACOVEANU

Beispielhaft war die Einmütigkeit, die Festigkeit und die Leidenschaft mit der die absolute Mehrheit der Repräsentanten des deutschen Volkes, sich gegen die Verjährung der Kriegsverbrechen ausgesprochen hat. Damit hat das deutsche Volk den Beweis erbracht, daß es jede Solidarität mit den Führern des Hitlerregimes ablehnt.

Seit Kriegsende bis zum heutigen Tage, wurden 80 000 deutsche Staatsbürger als Kriegsverbrecher verurteilt. Gegen weitere 14 000 ist Anklage erhoben. Die deutsche Regierung hat an alle — Feinde oder Freunde — appelliert, ihr behilflich zu sein, die Schuldigen ausfindig zu machen. Franzosen, Russen, Polen, Jugoslaven, Tschechen und die kommunistische Regierung der Ostzone haben Material geliefert und die deutschen Richter haben gerichtet.

Außer den Verurteilten auf deutschem Boden, waren Tausende und Abertausende von deutschen Kriegsgefangenen hingerichtet oder eingekerkert worden. Die deutsche Regierung mußte sich beugen und durfte keinen Einspruch gegen die Parteilichkeit der kommunistischen Richter erheben.

Wie absolut die Ablehnung der Verbrechen gegen die Menschlichkeit, beim deutschen Volke ist, beweist der im Bundestag eingebrachte Antrag zur Änderung des Artikels 102 des Grundgesetzes und zwar in diesem Sinne:

„Die Strafverfolgung von Mord und Völkermord verjährt nicht."

Denn die Sünde des Mordes wurde zu allen Zeiten und bei allen Völkern gesühnt. Die ethnologische Forschung lehrt uns, daß die älteste Stufe des ungeschriebenen Strafrechts, das für Vergehen gegen das Leben war. Bei den Naturvölkern besitzt das Gesetz „Blut um Blut" allgemeine Geltung. Die erste Stufe der Strafe, ist also die Reaktion auf die verbrecherische Tat: der Schlag folgt auf den Schlag. Da aber dies bei Mord ausgeschlossen ist, treten die Angehörigen an die Stelle des Ermordeten: die Familie, das Geschlecht, die Sippe. Die Blutrache war heilige Pflicht, die man dem Toten schuldete. Es gab sie schon bei den ältesten Völkern: Arabern, Australnegern, den Urbewohnern der Philippinen, Malaien, Feuerländern, Eskimos, Indianern. Und wenn schon diese das Leben als ein Gut ansahen, *über das niemand das Recht hatte zu verfügen*, um wieviel mehr müßte das heute der Fall sein.

Das deutsche Volk hat bezahlt. Mit Blut, mit Qual, mit Milliarden und mit Verlust von Territorium. Es hat bezahlt für das Verbrochene und sehr oft für das Nichtverbrochene. Und es ist bereit weiter zu sühnen. Ein deutscher Prälat schrieb, daß von allen Völkern der Welt — die Juden ausgenommen — das deutsche Volk mehr als jedes andere erlitten hat.

Wie aber steht es mit den Verbrechen der anderen? Denn das Kriegsverbrechen — der Völkermord — bleibt Verbrechen, auch wenn die Täter die Sieger sind. Es hat sich gezeigt, daß als Kriegsverbrechen nicht nur die gegen die Juden begangenen Untaten angesehen wurden, sondern auch die gegen Russen, Polen, Franzosen, Tschechen, Jugoslaven. Solche wurden aber nicht nur von Deutschen begangen! In Katyn wurden 11 000 polnische Offiziere — die Elite der polnischen Armee — abgeschlachtet. Alle diese waren Kriegsgefangene. Man muß sich

Fortsetzung auf Seite 6

LECTIA NETERMINATĂ A LUI NAE IONESCU

de VIRGIL IERUNCA

Trecerea lui Nae Ionescu prin societatea românească investeşte această societate cu atributele ateniene. Şi mai precis: România devine, prin existenţa lui Nae Ionescu, um fel de *πόλις* valahă.

Noul Socrate nu mimează destinul modelului, îl re-inventează şi-l retrăeşte autentic. Situaţia, contingenţele sunt dealtfel altele. Altele, valorile de sprijin existenţial. Alţii, contemporanii, tiranii şi sofiştii. În mijlocul lor, şi împotriva lor, Nae Ionescu inaugurează neo-pedagogia riscului. Riscul de a fi inteligent într'o urbe de "deştepţi", riscul de a suferi adevăruri într'un peisagiu în care adevărurile se poartă, nu se suferă, riscul de a cultiva paradoxul pe pielea neaoşă a proverbului. Dar, mai ales, riscul-cel-mare de a încerca să impui românismul printre Români, într'o vreme în care aceştia, de-abia făcând ochi în istorie, privesc — lacomi de cultură şi de lumină — în afara hotarelor ţării. Românismul lui Nae Ionescu e un fel de opoziţie îndărătnică faţă de acest import de lumină. *De aici, tăria şi trăinicia lui de isvor.* Lângă românism ca spaţiu de întrebare sufletească, — vatră necontenit dogorîtă de propriul ei foc, Nae Ionescu aşează alt orizont şi alt apel: ortodoxia ca limbaj autohton al credinţei.

In această dublă armură, a românismului şi a ortodoxiei, urzită din zalele în veci necănite ale omeniei, cavalerul acesta sceptic, dar vizionar purcede la asaltul dificil al faptelor. La Universitate, predă logica şi îndoiala, examinează certitudinea, învaţă virtutea. Primenitor de sisteme, el transformă cursurile în oracole. Catedra, ceva între alee şi altar. Pentru prima oară universitatea devine academie şi atelier. În ea, cuvântul dobândeşte ceva din puterile lui originare. Cuvântul e din nou la început. În presă — Nae Ionescu este ca şi Eminescu, Haşdeu, Iorga, şi ziarist — ia în răspăr rutina, se războeşte cu edilii învârtelii — învârteala ca instituţie — pledează pentru metamorfoza politicianismului în politic, a demagogiei în noimă, a ideologiei în idee, a personagiilor în persoane. Prin el gazeta trece din senzaţional în necesar. Editorialul devine învăţătură, faptul divers parabolă, cronica eveniment, istoricitate aprinsă.

În "forum", Nae Ionescu se mişcă insolit, contradictoriu. Aristocrat al distanţei, el irită pe "democraţii" improvizaţi; plebeu subtil, el îşi îndepărtează pe boerii get-beget care confundă pe " a fi" cu "a avea"; mare singuratec, el trimete "masselor" ochiade de indiferenţă activă; elegant ca un concept, refuză pitorescul de baştină. Totdeauna în centrul esenţelor, Nae Ionescu exasperează accidentalul şi pe slujitorii lui. Poate deaceea viaţa lui e serios accidentată. I se dispută, necontenit, locul şi rangul, vocatia, casa şi masa.

Nu însă şi posteritatea. Niciunul dintre dascălii universităţii româneşti n'a avut discipoli atât de vrednici de statura sprituală a maestrului. Care dintre universitarii noştrii se poate mândri cu o pleiadă de urmaşi ca cea care strânge loalaltă pe Mircea Vulcănescu cu Constantin Noica, pe Mircea Eliade cu George Racoveanu şi Emil Cioran? Iorga a fost o vijelie a cugetului care şi-a măturat întâi şi întâi discipolii. Vasile Pârvan s'a înfăşurat în singurătatea lui tragică şi orice moştenire, ar fi luat forma unei sfidări. Singur Maiorescu şi-a aşezat, oarecum, catedra peste timp. Paradoxal însă, spiritul maiorescian a dăinuit mai mult prin discipolul său, indirect, E. Lovinescu, decât prin urmaşii lui direcţi, P. P. Negulescu, Ion Petrovici, S. Mehedinţi.

Alta e însă posteritatea lui Nae Ionescu. Elevii au învăţat dela profesor mult mai mult decât o tehnică a cunoaşterii: o voinţă de a fi şi rămâne oameni pe senin şi în furtună, printre semeni şi sub istorie. Nu e o întâmplare că rezistenţa românească de azi împotriva puhoiului ruşinii se confundă cu moartea întru sfinţenie şi eroism a lui Mircea Vulcănescu şi cu îngroparea de viu, în suferinţă şi onoare, a lui Constantin Noica.

Lecţia Învăţătorului a rodit peste încercare. Lecţie neterminată în istorie.

NAE IONESCU:

STRUCTURILE CA ESENȚĂ A REALITĂȚII

Chestiunea principală, în jurul căreea se învârteşte discuţia asupra posibilităţii cunoştinţei metafizice, este mai ales aceea a caracterului de necesitate al acestei cunoştinţe. Pentru a se funda necesitatea acestei cunoştinţe, logica a fost silită să apeleze la aşa numitele concepte, care sunt în primul rând în discuţie. Numai că, tocmai împotriva acestor concepte, împotriva imobilităţii lor, împotriva caracterului lor ceva cam ţeapăn, aş zice, împotriva posibilităţii lor de a se mula pe o realitate, care pare a fi în continuă devenire, în curgere, – împotriva acestor concepte se îndreptează argumentele duşmanilor metafizicei. Din lagărul nominalist sau pozitivist, argumentul fundamental era caracterul schimbător al realităţii sensibile faţă de caracterul neschimbător al conceptului, şi poziţia pozitivistă nominalistă tindea tocmai a stabili că realitatea sensibilă este, din anumite motive, singura realitate. Confuzia am încercat să v'o fac sensibilă, atunci când am arătat că, a spune că realitatea sensibilă este singura realitate, nu înseamnează propriu zis o realitate ontologică, ci singura realitate care ne stă la dispoziţia noastră, singura realitate pe care putem să o cunoaştem. Cu această obiecţie a mea, însă, poziţia pozitivistă nu este, încă, complet şi definitiv răsturnată. Opoziţia dintre schimbarea necontenită a realităţii sensibile şi dintre fixitatea conceptului are la bază o discuţie ceva mai adâncă. În discuţia aceasta intră însăşi existenţa principiului identităţii.

Sensualismul, nominalismul, pozitivismul, nu neagă existenţa principiului identităţii, nici valabilitatea lui, neagă însă că acest principiu al identităţii ar avea şi o valoare ontologică.

Este evident că, pentru a ne putea descurca, într'un anumit fel, de curgerea realităţii sensibile, trebue să ajungem la anumite forme de echilibru, care, fiind fixe, ne servesc nouă de puncte de reper în această curgere; dar aceasta nu înseamnează că acestor puncte de reper, de natură logică, trebue să le corespundă în adevăr ceva şi în realitate. Filosoful Bergson a pus problema într'o altă formă şi zice: realitatea sensibilă este mişcare, devenire; logica este încadrare a acestei deveniri. Întotdeauna mişcarea depăşeşte, ca realitate, conceptul; este mai multă realitate în mişcare decât în conceptul

continuarea în pag. 2

NAE IONESCU:

„ÎN NUMELE CUI?"

Rând pe rând, toate partidele, grupările şi oamenii politici cari au căzut sub examenul nostru critic, ne-au pus întrebarea asta: „În numele cui vorbeşti d-ta"? Era, pasă-mi-te, după isteaţa lor părere o întrebare menită să ... ne încurce. Ne-au întrebat deci toţi: şi averescanii, şi naţional-ţărăniştii şi liberalii d-lui Duca. Pe rând, care cum ne cădea în cleşte. Şi stăruiau, semnificativi, cu chestiunea. Căci asta le trebuia dumnealor, să stabilească odată pentru totdeauna că suntem o gazetă „inspirată". Ţărăniştii, luaţi uneori de scurt, nu se sfiau să declare că „Dreptatea" nu reprezintă punctul de vedere al partidului; naţionalii spuneau cui voia să asculte că „Patria" nu tipăreşte decât elucubraţiile personale ale unui anume Zachi Boilă; şi nu odată dela liberali s'a trimis vorba în dreapta şi stânga că cutare lucru din „Viitorul", sau „L'Indépendance Roumaine" s'a publicat fără ştirea conducerii partidului, care regretă. Deci oficioase de partid se puteau oricând retranşa în dosul unui punct de vedere personal al cutărui sau cutărui redactor, scuturând astfel răspunderea partidului. În cazul „Cuvântului" însă, asta nu e îngăduit. „Cuvântul" deşi nu e *decât foaia redactorilor lui,* TREBUE *neapărat să reprezinte punctul de* vedere al cuiva în afară de redacţie, *care acela* e răspunzător de toate cele ale noastre, *bune* sau rele; mai ales rele, însă. Faptul că ziarul acesta apare de şapte ani, nu-i dă încă, se pare, drept de cetăţenie în viaţa noastră publică; drept care, după câte înţelegem, nu se poate căpăta decât dacă te poţi dovedi ca aparţinând unui stăpân. Că ai şi tu ochi cari văd, minte care înţelege şi gândeşte, suflet care simte şi crede, piept care stă în faţa loviturilor şi braţ care loveşte, în numele credinţei; oameni cari te urmăresc şi prin aceasta chiar îţi devin tovarăşi, – tovarăşi care îţi stau în ajutor, – asta nu e deajuns ca să facă înţeleasă „taina" apariţiei acestui ziar şi îndreptăţirea lui de a vorbi. Nu! Îţi mai trebue ceva: voe dela un stăpân, care neapărat trebue să-ţi stea în spate, pitindu-se după tine; voe şi îndemn. De unde, deci, şi întrebarea – care pentru un om de conştiinţă nu e decât o insultă –: În numele cui vorbeşti d-ta?

În numele cui? Iată, vom spune. Vom spune-o însă începând prin a stabili că, apărând deja de şapte ani, cel puţin de şase, foaia aceasta s'a mişcat pe aceiaşi linie politică. Nici un pas spre dreapta sau spre stânga; ci statornic pe aceeaşi linie. Au plecat unii, – alţii au venit. Dar au venit la acelaşi fel de înţelegere a realităţilor, la aceeaşi tradiţie spirituală, la acelaşi crez; *politic şi metafizic acelaşi.* Că aceşti unii sau alţii au fost partide, sau simpli oameni, – egal. Nu noi am venit la ei; nu noi am plecat de lângă ei; au venit sau au plecat dânşii; sau mai exact am fost tovarăşi, de drum şi de luptă, atâta vreme cât drumurile noastre, întâlnite, au mers alături. Şi nu am mai fost, atunci când drumurile noastre s'au despărţit. A, de sigur, au fost împrejurări când, la despărţirea drumurilor, privindu-ne foştii tovarăşi cum se şterigeau în ceaţa fumurie, o lacrimă a înflorit în colţul ochiului nostru; plângeam însă pentru ei, pe rătăcirea lor. Dar chiar când inima ni se strângea în piept, noi dela drumul nostru nu ne-am abătut. Suntem gata să stăm la judecată în faţa conştiinţei noastre şi a lui Dumnezeu; şi să spună fiecare dacă e sigur că la despărţire el şi nu noi am rămas pe calea împărătească a credinţei – UNA.

continuarea în pag. 2

„ÎN NUMELE CUI?"

De aici, de şase ani deci, zi de zi, aceeaşi credinţă. Iată în numele cui vorbim. De şase ani, zi de zi, ÎN NUMELE ŞI ÎN SLUJBA – jertfelnică de atâtea ori – a REALITĂŢILOR ROMÂNEŞTI. De şase ani nu ostenim a spune, în toate chipurile, pe toate glasurile că se face la noi o politică abstractă şi nătoadă gândită de un cap de papagal pentru cetatea cucilor din nouri. Că se risipesc cu inconştienţă îndobitocită în occidentalism, minunatele energii ale unei rase harnice, cinstite, cuviincioase, bogate în ignorate adâncimi sufleteşti. Că creerul de maimuţă, al unei „cea dintâi generaţie în ghete", a creat pentru gospodărirea acestor energii un stat caraghios, trândav, incorect, parazitar şi paralizant, sărăcind prin pretenţii înfumurate de mahalagiu parvenit, o ţară dăruită de Dumnezeu cu toate bunurile pământeşti. Că, mentalitate de slugi proaste, am băgat ţara şi sufletul ei slugă la dârloagă, am renunţat la demnitatea noastră de oameni ai lui Dumnezeu, cel puţin ca ori care alţii, am încrucişat cultura noastră reală, veche de o miie de ani, puternică în adâncimea ei, cu tot felul de civilizaţii lipsite, faţă de noi, de orice connaturalitate, creând astfel oribile corciuri sterpe şi ridicule.

De şase ani!

Şi tot de şase ani cerem ca acest scandal împotriva firii să înceteze. Să ne desmeticim. Să ne dăm seama că nimic nu se poate crea decât în ordinea firească a lucrurilor. Să ne aplecăm atenţi, umili şi înţelegători asupra realităţilor noastre. Să cunoaştem cum ne-a făcut Dumnezeu şi unde ne-a aşezat Dumnezeu. Şi din voinţa Lui, adică din legea noastră, să scoatem îndreptările pentru orânduirea vieţii noastre.

De şase ani o spunem, de şase ani o cerem; şi nimeni nu s'a gândit până acum în urmă să ne întrebe în numele cui vorbim şi nici să ne pretindă carte de îngăduinţă dela vreun stăpân. Şi, iată, deodată, acuma se ridică, proşti şi îndrăzneţi, buluc cu toţii: d-ta în numele cui vorbeşti? Eu? Nu. Noi! Vorbim NOI TOŢI! *În numele realităţilor rumâneşti ignorate, înfruntate, schingiuite, închircite de toată viitura a trei generaţii de oameni politici în papainoage.*

Să nu fie, oare, de ajuns?

27 Iunie 1932

Setea, marea sete spirituală şi politică a lui Nae Ionescu de a vedea crescând pe meleagurile noastre o mişcare de mare bărbăţie şi probitate, care să fie a noastră şi numai a noastră, şi-a satisfăcut-o, în sfârşit, sorbind apa vie din isvorul, din şuvoiul legionar, pentru a cărui descătuşare din tainiţele solului nostru sufletesc a lucrat el însuşi o viaţă de om. Şi atunci toate "trăirile" şi "atitudinile" lui de mai înainte capătă un sens: ele au fost încercări şi aşteptări pentru regăsirea din urmă. Nae Ionescu s'a căutat, a cercetat, a vrut să spere, uneori poate să se amăgească; dar n'a avut propriu zis o atitudine decât în Legiune, când n'a mai fost de fapt atitudinea lui, ci una comunitară, în care era cuprins, cu care concrescuse în mare parte şi pe care în altă parte o anticipase.

Nae Ionescu a început în adolescenţă prin a fi "avântean". E o calitate pe care a avut-o, în subconştient, toată viaţa. Cine a auzit de "Avântul", ştie că el a însemnat mai ales etnicism şi religiozitate. Pe aceste două linii — cu toate distracţiile sau diluările, pe care a putut să le aibă într'un timp sau altul- Nae Ionescu a mers toată viaţa, până când s'a lămurit pe deplin şi a aderat total în fenomenul legionar şi în cel ortodox.

VASILE BĂNCILĂ

Iubirea era cimentul invizibil al vorbelor sale; pe aripile ei au mers aceste vorbe în sufletele deschise ale celor tineri; şi-au făcut drum în suflete zăvorîte de oameni rătăciţi.

Fără acest principiu atitudinea politică a lui Nae Ionescu nu poate avea înţeles. A spus deatâtea ori el însuşi, gânditorul cel mai puternic al generaţiei noastre: gândul meu e o mărturisire. Fundamentul acestei mărturisiri, de-atâtea ori verificată de istorie, este iubirea. In aceasta găsea Nae Ionescu principiul activ al alegerii faptelor, al valorificării, al promovării lor, de-atâtea ori tragice. Fără un astfel de principiu, stăm în faţa realităţii orbi şi surzi, ca în faţa unei masse amorfe de lucruri gonind haotic, fără sens, fără relief, fără valoare activă pentru conştiinţa noastră.

OCTAV ONICESCU

STRUCTURILE CA ESENŢĂ A REALITĂŢII

mişcării. Şi exemplul pe care îl dă el este acesta: este ceva mai mult în mişcare, pentrucă o mişcare nu se reduce numai la poziţiile succesive ale unui mobil aflat în mişcare: aceste diferite poziţii, puse una după alta, indiferent cât de multe ar fi, nu dau încă mişcarea. Prin urmare, vedeţi, zice el, că analiza legii mişcării este depăşită de mişcarea însăşi.

Chiar aşa de nou nu este acest argument. Această obiecţie este cunoscută din vremea veche: este poziţia eleaţilor şi poziţia heracliteienilor, în formă opusă.

Ce însemnează propriu zis această obiecţie? Este evident că suma poziţiilor unui mobil aflat în mişcare nu dă mişcarea însăşi; dar eu mă întreb dacă aceasta însemnează conceptul de mişcare, dacă argumentul acesta răstoarnă în adevăr ceva din valoarea conceptului mişcării. A transcrie o mişcare prin diferitele poziţii pe care le ocupă mobilul nu însemnează a avea de aface cu mişcarea însăşi, ci însemnează a avea un fel de transpunere grafică, într'un anumit fel, a acestei mişcări. Argumentul ar vrea să depăşească problema şi numai aşa capătă el o valoare metafizică oarecare; şi iată cum vrea să o depăşească.

Argumentul zice: de îndată ce nu există decât mişcare, însemnează că conceptul, care nu este mişcare, ci care este o formă fixă, nu prinde realitatea însăşi.

Exactitatea argumentului, aşa cum vi-l înfăţişez eu, vă rog să credeţi că este cercetată de mine personal cu de-a-mănuntul. Argumentul acesta, însă, nu spune absolut nimic, şi iată de ce.

Conceptul de mişcare, care este identic cu el însuşi întotdeauna, este o realitate în planul logic; mişcarea însăşi, care este un fapt, este o altă realitate, în planul realităţii sensibile, în cazul de faţă. Ce vrea să stabilească, prin acel argument, sensualismul? Că realitatea logică nu se mulează pe realitatea sensibilă, sau că realităţii logice nu-i corespunde o realitate sensibilă. Evident, conceptul este ceva fix, şi evident, mişcarea este un fapt care se petrece. Întrebarea este: această mişcare are sau nu are o identitate? Poate sau nu poate această mişcare să fie privită ca un tot? Însuşi argumentul bergsonian, care zice că în mişcare este mai mult decât în diferitele poziţii ale mobilului, îndeamnă să credem că sensualiştii sunt de părere că mişcarea se poate înţelege ca unitate, care depăşeşte diferitele poziţii ale mişcării.

Evident noi percepem – să întrebuinţăm acest termen – o realitate sensibilă, un eveniment; este adevărat că evenimentul nu se poate repeta: nu există în realitatea sensibilă repetare a unui eveniment, nu există adică identitate de evenimente în realitatea sensibilă. Cum spuneam şi altă dată, cel puţin o coordonată a evenimentului trebue să fie deosebită: timpul. Întrebarea este însă: în momentul în care s'a produs un eveniment, cu trecerea timpului sau cu continuarea mişcării – cum zic sensualiştii, – se schimbă evenimentul care s'a produs? Avem noi dreptul să-l fi înregistrat în conştiinţa noastră? Evident că da. Avem noi dreptul ca imaginea evenimentului, odată produs şi înregistrat în conştiinţa noastră, să rămână identică cu ea însăşi? De sigur că da.

Vedeţi, prin urmare, conceptul este fără îndoială ceva fix; realitatea sensibilă se prezintă în formă de devenire; nu este mai puţin adevărat, însă, că orice eveniment întâmplat sub egida devenirii, în această realitate sensibilă, are deci identitatea lui. Prin urmare principiul logic al identităţii nu mai este pur şi simplu o formă a conştiinţei noastre, a facultăţii noastre de cunoaştere, ci ceva fundat în chiar realitate. Dar schimbarea, mişcarea, devenirea, faptul că totul se schimbă în realitatea sensibilă şi că – cum spunea bătrânul Heraclit – nu ne scăldăm niciodată în aceleaşi unde ale unui râu, faptul acesta ca în adevăr toată realitatea sensibilă să pornească într'o dislocare, să facă oare ca nicio posibilitate de orientare să nu existe în această realitate? Nu, există mai mult decât posibilitate de orientare: nu logica şi nu conştiinţa noastră construeşte unităţi în această realitate sensibilă, *ci evenimentele înşile se grupează şi se organizează în unităţi.*

Mi se pare că, înaintea d-voastră, stabileam că trăim o epocă de staticizare a vieţii. După Renaştere, adică după epoca individualităţii puternice, a urmat, în toată viaţa economică europeană, aşa numitul sistem al liberei concurenţe, lupta între diferite iniţiative şi între diferite ţeluri de ajungere, şi evident succesul era al celui bine înzestrat. Concurenţa aceasta este pe cale să dispară, pentrucă interesele producţiei economice au dus la necesitatea organizării producţiei şi, în loc ca producătorii să se lupte unul împotriva celuilalt, s'a ajuns la încheierea că este mai bine ca producătorii să coopereze şi să se încadreze în nişte unităţi superioare lor, care sunt trusturile. Ei bine, trustul, care este tocmai încadrarea diferitelor forţe producătoare şi care este o formă fixă, este cam ceea ce este conceptul în logică: înlăuntrul trustului se întâmplă o mulţime de lucruri, ceea ce însă nu schimbă cadrul general, nu atacă natura acestei unităţi superioare care este trustul.

Un alt exemplu. Ştiţi că înlăuntrul unei molecule de gaz, de exemplu, particulele ei se mişcă cu o repeziciune uimitoare, după anumite drumuri de mişcare, care sunt necunoscute. Molecula însăşi este o formulă medie a tuturor mişcărilor neregulate ale acelor particule dintr'o moleculă. Dar, veţi zice că, de îndată ce sunt mişcări neregulate, însemnează că molecula nu există. Ei bine, mişcările acelea sunt neregulate, dar ele nu constituesc o moleculă decât atunci când se întâmplă în anumite condiţii; şi aceasta mă interesează pe mine, că se întâmplă totuşi în anumite condiţii. Prin urmare, faţă de mişcările dinlăuntrul moleculei, molecula se comportă oarecum statornic; este o formă fixă, faţă de infinitatea de mişcări neregulate, care se întâmplă înlăuntrul ei, în acelaşi fel în care trustul era, în exemplul de adineaori, o formă fixă, înlăuntrul căreia se întâmplă diferite procese de producţie.

Şi atunci, principiul identităţii din logică nu este un principiu care nu se sprijină pe nimic, ci îi corespund în adevăr, „realiter", în realitatea sensibilă, anumite forme fixe.

Pentru ca să înţelegem lucrul acesta, trebue să ne desbărăm de mentalitatea aritmetică şi să căpătăm mentalitatea organică a realităţii. Este foarte uşor sensualismului bergsonian să răstoarne logica, atunci când el vrea să întrebuinţeze împotriva logicei această mentalitate aritmetică. Nu-i mai este de loc uşor să răstoarne logica, atunci când îşi schimbă punctul de vedere. Este evident că o mişcare nu este egală cu suma poziţiilor unui mobil; dar cine a pretins aceasta? Este evident că în realitate se întâmplă o mulţime de mişcări, că realitatea este o continuă mişcare; întrebarea este dacă aceste nesfârşite mişcări *nu se integrează într'un tot organic, stabil, fix.*

Corpul omenesc este o sumă de procese chimice, dar nimeni dintre noi nu va fi în stare să nege existenţa corpului omenesc prin faptul că de ieri până astăzi s'au întâmplat o mulţime de procese şi s'au schimbat anumite lucruri. Oricâte lucruri se vor schimba, însă, eu am rămas acelaşi, adică eu sunt *aceeaşi formulă de raporturi*, aceeaşi formulă de organizare a unui anumit material. Corpul omenesc nu este o anumită cantitate de carne, ci este o formulă de organizare a unor anumite forţe, în acelaşi fel în care o moleculă este o formulă de organizare a unor anumite mişcări.

Vasăzică formele fixe există în realitate, dar nu există ca realităţi sensibile, ci ca formule de organizare a unui grup de evenimente din realitatea sensibilă; cu alte cuvinte, *formele fixe* din realitatea sensibilă nu sunt de natură *materială*, ci de natură *structurală*.

Ei bine, o asemenea formă de natură structurală este şi conceptul. Principiul identităţii respectat în logică, cu prilejul constatării existenţei conceptului, poate să fie, trebue să fie respectat şi în realitatea propriu zisă, numai că nu în componentele acestei realităţi, ci în organele constituite ale ei. Aceasta este o concluzie destul de interesantă, care vă schimbă puţin ideea asupra realităţii sensibile şi vă pune în contact cu aşa numita problemă a esenţelor. *În definitiv, aceasta este esenţa realităţii, formula de organizare a unor anumite materiale.* A cunoaşte realitatea, nu însemnează a fi în contact în fiecare moment cu tot ceea ce se întâmplă în realitate, ci a cunoaşte legile şi formele în care această realitate se organizează. *Aceasta însemnează cunoaşterea metafizică a realităţii: cunoaşterea dinlăuntru în afară.*

Bergson, ca în general pozitivismul şi sensualismul contimporan şi cel vechiu, avea o altă metodă şi zicea: de îndată ce totul este o devenire, cel mai bun lucru este ca să ne confundăm noi înşine în această devenire şi să devenim şi noi, să ne destrămăm şi noi în această devenire. Este o perspectivă care pe mine nu mă încântă.

Când îmi pun probleme de metafizică, am anumite puncte de reper: eu ştiu că îmi pun probleme de metafizică şi, întru atât întru cât îmi pun probleme de metafizică, eu şi exist, ca eu, nu ca altceva. Metoda pe care ne-o propune sensualismul este a recunoaşte că noi nu existăm. Este un lucru dificil, pentrucă, dacă nu existăm, cine îşi mai pune problemele de metafizică?

Zice aşa dar sensualismul să ne cufundăm în realitate, să devenim noi înşine această realitate în curgere, în devenire continuă, adică să ne destrămăm noi înşine în aceste impresii, care n'au nicio legătură între ele, pentrucă – acesta este punctul de vedere sensualist – logica organizează, prin concepte care nu aparţin realităţii sensibile, care sunt în afară de realitatea sensibilă, logica organizează curgerea aceasta a impresiilor. Bine, dar a renunţa la logică însemnează a nu mai organiza?

Să presupunem că logica organizează prin concepte această devenire; dar conceptul acesta, că eu am conştiinţa mea, este tot o organizare a logicei? Conştiinţa de mine însumi este un fapt, pe care eu îl trăesc, nu pe care îl gândesc. Ei bine, tot logica creiază şi acest fapt de viaţă? Evident că nu.

Dar ce avantaj îmi prezintă mie concepţia sensualistă? Să renunţ la conştiinţa de mine, aş putea să fac şi aceasta; întrebarea este însă ce am câştigat, pentrucă, a renunţa la conştiinţa de tine însuţi, însemnează a exclude ceva din realitate. Care este metoda sensualistă? Să sărăcim realitatea, să distrugem ceva din realitate. Eu cred că a cerceta metafizic realitatea, însemnează a potenţa realitatea, a o potenţa prin cunoaşterea, prin precizarea, prin înţelegerea ei, nu a o sărăci.

Vedeţi dar, sensualismul nu vrea să cunoască, în această ordine de idei, punctul de vedere organic; el desface realitatea în elementele ei constitutive, cade adică în păcatul pe care vrea să-l arunce pe seama logicei. Mişcarea este ceva mai mult decât suma tuturor poziţiilor unui mobil în mişcare, de acord; dar atunci vă rog să generalizaţi acest punct de vedere şi să spuneţi: formula de organizare a unui material este mai mult decât acel material pus grămadă, pentrucă, dacă în corpul omenesc sunt şapte kg de sânge, 40 de carne, 13 de oase, toate acestea puse la un loc nu vor da niciodată un om. Vasăzică să fim consecvenţi până la sfârşit – şi formula că mişcarea conţine mai mult decât poziţiile succesive ale mobilului în mişcare, să o aplicăm peste tot, şi atunci ajungem tot la formula noastră de adineaori, că există în realitate forme fixe, identice cu ele înşile. Această identitate nu se referă însă la *materialul realităţii sensibile, ci la formele de organizare ale acestui material, forme care nu sunt propriu zis ale minţii noastre, ci sunt ale realităţii însăşi.*

Iată, prin urmare, ce însemnează această cale a criticei pozitivismului şi sensualismului modern, iată prin urmare ce însemnează esenţa realităţii. *Esenţa realităţii nu este ceva material, este un principiu structural, un principiu de natură spirituală.*

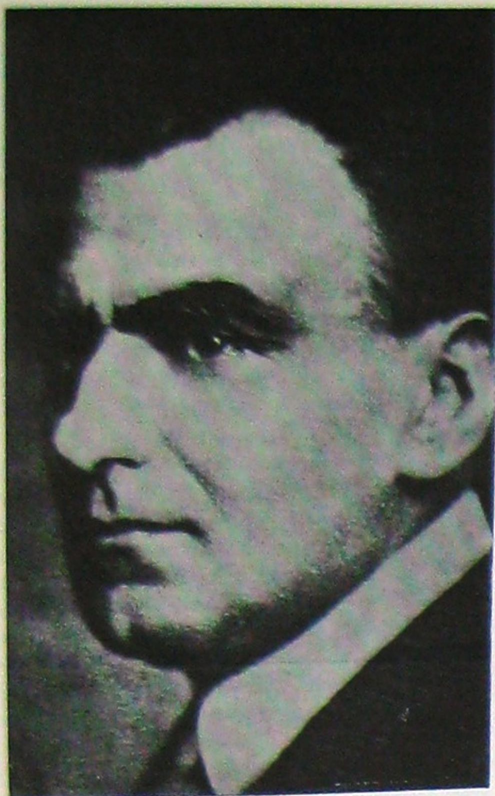
Vreţi să plasaţi lucrurile, pe care vi le-am spus până acum, în istoria filosofiei, – vă voiu da un punct de reper. Este mai mult însă o aproximaţie decât o identitate: este forma aristotelică, cu oarecare aproximaţie, ceea ce spun eu acum, numai că Aristotel vorbea altă limbă, eu vorbesc o limbă dela 1929; aceasta este deosebirea. Dar deosebirea mai este şi alta, că, pentru mine, nu este de loc necesar ca această formulă de organizare să închidă în ea un element dinamic, pe care îl închide formula aristotelică. Eu nu spun că formula mea exclude acest element dinamic. Prin urmare formula, deocamdată, are avantaj faţă de principiul formulei aristotelice, că nici nu închide, nici nu exclude un element dinamic. Cu forma aceasta structurală, cu esenţa aşa cum o definesc eu, nu este nevoie să alunecăm în dinamism; poate să alunecăm, dar nu este nevoie să alunecăm în dinamism. Cu alte cuvinte, cu acest principiu fundamental, pe care am încercat să-l încercuesc înaintea d-voastră, noi putem ajunge şi la o valorificare statică a universului, ceea ce nu era cazul cu aristotelismul.

Prin urmare, unităţile după care se organizează realitatea nu sunt funcţiuni ale conştiinţei noastre, ci unităţi rezultând din calitatea lor specială; nu sunt construcţii, ci sunt realităţi. Nu sunt realităţi materiale, dar nu sunt mai puţin realităţi.

Există prin urmare *esenţe ale realităţii*, care nu sunt nici materie, care nu sunt pe de altă parte funcţiuni ale conştiinţei noastre; există esenţe care nu numai că justifică, dar care cer stăruitor aplicarea principiului logic al identităţii, ce duce la constituirea, pe de o parte, şi care justifică, pe de altă parte, existenţa conceptului. *Acestui principiu logic îi corespund în realitate esenţele.*

*
* *

a apărut:
REVISTA SCRIIŢORILOR ROMÂNI, Nr. 3, München 1964, 246 pp.

PRIMUL EXAMEN CU NAE IONESCU

1926. În primăvară am început să mă pregătesc pentru examene. Mă hotărâsem să mă prezint la Logică, Estetică, Istoria Filozofiei şi Enciclopedia filozofică. Le-am luat pe toate, dar nu-mi mai amintesc decât de examenele cu Nae Ionescu şi D. Gusti. Mi-am ales ca subiect pentru lucrarea scrisă Estetica lui Croce. D. Gusti m'a felicitat, dar pentru motive care m'au derutat. Îi plăcuse, spunea el, că citisem cartea în original, că dădeam toate indicaţiile bibliografice necesare (anul, ediţia, numărul de pagini), că scrisesem clar şi concis, numai pe o parte a foii, lăsând destul loc pe margini pentru observaţiile profesorului. Mi-a dat nota cea mai mare, şi ne-am despărţit buni prienteni.

La examenul de Logică m'am prezentat cu oarecare emoţie. Nae Ionescu nu dădea lucrări scrise, ci se mulţumea cu un examen oral. Mi-era puţin teamă pentrucă nu mai fusesem la cursuri în ultimele luni şi nu citisem Tratatul de Logică al lui Goblot, cu care se luptaseră toţi colegii mei. Nae Ionescu avea obiceiul să întrebe la început ce carte ai citit. Când mi-a venit rândul, i-am răspuns: Logica lui Croce şi Sistema di Logica come teoria del conoscere a lui Giovanni Gentile.

Profesorul m'a privit cu interes.

— Dar nu pot spune că am înţeles tot ce-am citit, am adăogat, prudent.

— Nici eu nu pot spune asta, m'a consolat Nae Ionescu. Şi după ce m'a lăsat să spun ce-am înţeles din sistemul de Logică al lui Gentile, asigurându-mă că, pentru vârsta mea, "nici nu e aşa de rău", mi-a pus această întrebare:

— Dta cunoşti povestea cu Newton stând în grădină şi descoperind legea gravităţii universale după ce-a văzut cum cade un măr. Ce operaţie logică s'a întâmplat în mintea lui, care i-a permis să înţeleagă că mărul acela, adică un obiect particular, ilustrează o lege universală?

După câteva secunde i-am spus că nu pot răspunde pe loc, dar dacă îmi dă răgaz poate că am să mă apropii de soluţie.

— Nu e nicio grabă, m'a încurajat el.

— Am citit de curând o carte a lui Lucian Blaga, Fenomenul originar, am început eu.

Profesorul a clătinat mulţumit din cap:

— Eşti pe drumul ăl bun, mi-a spus. Mergi înainte!

I-am spus ce m'a impresionat în faptele citate şi interpretate de Blaga. Anumite minţi văd elementele de unitate în Natură sau în cultură, văd ceeace e esenţial, fundamental şi asta le îngăduie să descopere structurile ...

— Asta e răspunsul, m'a întrerupt Nae Ionescu. E vorba de o structură. Operaţia logică efectuată în mintea lui Newton asta a făcut: a surprins structura fenomenului gravităţii universale.

S'a uitat apoi lung la mine. Nedormit, cu ochii împăienjeniţi sub lentilele groase ale ochelarilor, netuns, neglijent îmbrăcat, nu arătam prea atrăgător.

— Acum vine vacanţa, a adăogat el, uită-te şi la cer. Ce-ai de gând să faci vara asta?

— Urc pe Bucegi, şi deacolo pe Piatra Craiului.

Nae Ionescu păru oarecum surprins de răspunsul meu. Probabil că îi era greu să mă vadă căţărându-mă pe Piatra Craiului.

— Bună idee, vorbi în cele din urmă. Dar urcă-te fără cărţi.

Mircea ELIADE

METAFIZICIANUL

de George RACOVEANU

Până la vârsta de 49 de ani, când a trecut pragul veşniciei, Nae Ionescu nu-şi tipărise METAFIZICA lui. În 1934 îmi spunea că pentru Metafizică „îi mai trebue şapte-opt ani"; că mai sunt probleme pe care încă nu le-a soluţionat. După moartea lui, elevii şi prietenii au tipărit, din cele 4 cursuri de Metafizică – unele litografiate, altele numai stenografiate – cursul din 1928–1929 (Teoria cunoştinţei metafizice; I. Cunoaşterea imediată). Războiul şi ocuparea ţării au curmat activitatea de tipărire. Acum, la împlinirea unui sfert de secol de la moartea acestui, „slujitor al istoriei şi al metafizicei", noi, cei care i-am fost aproape, ne socotim datori a înfăţişa – pe cât se poate – şi celor care n'au avut norocul să-l asculte, sau să-l citească, rodnica lui gândire. Evident că lucrul nu poate fi făcut altfel decât *din parte*. În scurta expunere ce urmează mă voiu conduce după statornica lui procupare la catedră: aceea de a înlătura confuzia; de a spune lucruri precise.

*

Metafizica (metà tà fysikà) — spune Nae Ionescu – este o încercare a conştiinţei noastre de a depăşi categoria *timpului* şi *spaţiului* şi de a surprinde momentul în care realitatea sensibilă ia naştere; este, aşadară, o încercare de a surprinde resortul însuşi în virtutea căruia această realitate sensibilă ia naştere şi se desfăşoară în timp şi spaţiu. Prin depăşirea categoriei timpului şi spaţiului, metafizica tinde să stabilească anumite adevăruri care nu sunt valabile în cadrul concretului, al istoricului, al psihologicului. Metafizica este o încercare de a cunoaşte *absolutul* pur şi simplu.

Preocuparea metafizică apare atunci când unitatea noastră spirituală *s'a închegat;* apare atunci când intervine *indiferenţa* pentru punctele de vedere ale altora. Sunt epoci în desfăşurarea noastră spirituală – spune el – în care cetitul este pur şi simplu *înmagazinare de cunoştinţe*. Sunt, apoi, momente în care cetitul înseamnează *răfuială* cu tine însuţi şi cu punctele de vedere deosebite. Intervine însă în activitatea noastră spirituală un moment în care cărţile pe care le cetim *nu mai prezintă niciun interes:* le cetim ca să aflăm ce se mai petrece prin lume; le cetim din îndatorire profesională; le cetim ca să nu se spună că nu suntem la curent. Dar atât. Ce descoperă acum acest cetit nu poate să mai joace pentru echilibrul nostru spiritual rolul de răsturnător al acestui echilibru. În momentul în care se iveşte această *indiferenţă spirituală pentru produsele culturii* poţi ataca problemele de metafizică, pentrucă doveşti că unitatea ta spirituală s'a închegat, are o formulare organică. Până atunci, nu. Până atunci poţi să faci cel mult *dialectică;* poţi să faci construcţii de interes *estetic*, sau de interes *logic;* dar nu construcţii cu semnificare metafizică.

Două sunt poziţiile de echilibrare metafizică:

a. poziţia *activă*, corelată cu panteismul;

b. poziţia *contemplativă*, corelată cu dualismul.

Deosebirea dintre cele două poziţii decurge din deosebirea de *structură spirituală*. În fond ea se reduce la o atitudine deosebită a subiectului în faţa existenţei. Atitudinea *activă* est analoagă atitudinii divinităţii, atitudinii creatoare. Nae Ionescu înlătură poziţia activă ca putinţă de echilibrare metafizică, fiindcă nu e potrivită structurii noastre spirituale. Pentru el nu există, metafizic, putinţă de echilibrare în afară de formula *transcendenţei;* adecă nu există putinţă de echilibrare decât prin ceva în afară de tine însuţi. Orice încercare de echilibrare *prin tine însuţi* nu duce nicăiri.

In cadrul *poziţiei contemplative*, care, în aflarea unei formule de echilibru, urmăreşte depăşirea individului, Nae Ionescu deosebeşte două metode diferite:

a. metoda *logică*

b. metoda *mistică*

Mistica şi logica nu reprezintă două tipuri de existenţă reală; ci două *elemente constitutive ale conştiinţei*. Aceste elemente se amestecă, în proporţii deosebite, în fiecare individ şi după dozarea lor rezultă tipurile: *logic* sau *mistic*.

Problema crucială în toată metafizica este, în scurt, aceasta:

sau nu există altă cale de contact cu ceea ce este în afară de noi decât calea *cunoaşterii logice, conceptuale*,

sau există posibilitatea de *trăire* a existenţei, care depăşeşte individualul.

Prinurmare, problema cunoaşterii metafizice se desface în două: depăşirea noastră prin înglobarea realităţii externe într'un anumit *sistem de concepte;* sau depăşirea noastră pe linia *trăirii* realităţii din afară.

Dacă singura cale de contact cu realitatea este *cunoaşterea logică*, atunci înlăuntrul ei se deschid două perspective:

1. Dacă cunoaşterea logică este calea *adecvată realităţii* (căci s'ar putea să fie *singura*, dar nu *şi cea adecvată*), atunci prin cunoaşterea logică noi luăm contact cu realitatea cea adevărată.

2. Dacă cunoaşterea logică *nu este adecvată realităţii*, atunci prin ea noi luăm contact cu o altă realitate decât cea adevărată.

Înainte de *a cunoaşte* realitatea, noi *trăim* această realitate. Întrebarea este: această trăire a realităţii este posibilă numai pentru fiecare existenţă în parte (adecă, tot ce trăim şi ştim constitue un univers închis, în afară de care nu mai există nimic), sau procesul acesta de trăire se poate extinde, prin *depăşirea* noastră? La această întrebare Nae Ionescu răspunde afirmativ: depăşirea este posibilă *în experienţa mistică;* în *trăirea realităţii*.

Misticismul este identificare a subiectului cu obiectul, prin *disolvarea conştientă a subiectului în obiect*. Individul pasibil de activitate mistică urmăreşte o *identificare* cu absolutul, în care individul se pierde; conştiinţa se disolvă în acest absolut. Dacă misticismul este unirea subiectului cu obiectul, însemnează că în activitatea mistică există o acţiune de *cunoaştere;* nu o cunoaştere *rece*, ci o *trăire* a realităţii în care te-ai disolvat. Din contopirea subiectului cu obiectul, întâmplată în activitatea mistică, subiectul se întoarce cu anumite experienţe – cu anumite cunoştinţe – care sunt *traductibile în limbaj conceptual*.

Trebue spus că în actul de cunoaştere obişnuită obiectul care trebue cunoscut este *pasiv*. În actul de cunoaştere mistică – în experienţa mistică – obiectul care trebue cunoscut se deschide, se descoperă, oarecum, conştiinţei noastre; ne îngădue să-l cunoaştem şi ne ajută la cunoaştere. Este, prinurmare vorba de o *activitate* a obiectului care trebue cunoscut.

Axa întregii probleme de cunoaştere metafizică este afirmaţia că nu ştim ceeace vedem, ci vedem ceeace ştim; că nu putem, nu suntem capabili a înregistra o impresie decât numai dacă avem în noi *posibilitatea* de a o înregistra; că, prinurmare, conştiinţa care cunoaşte este într'o continuă prefacere: se preface, pe rând, în toate obiectele care îi sunt date spre cunoaştere. Această depăşire a individualului, această ieşire din noi înşine şi această identificare cu obiectele care ne sunt date spre cunoaştere are pentru noi funcţiune gnoseologică.

Dacă cunoaşterea nu este un act de *înregistrare*, ci un act de *identificare* a subiectului cu obiectul, atunci *funcţiunea gnoseologică a iubirii* începe să capete sens. Prin actul de iubire se face identificarea celor două obiecte puse în prezenţă: al celui care cunoaşte şi al celui care trebue cunoscut. Identificarea cu obiectul în actul iubirii este în acelaşi timp *trăirea obiectului iubirii tale*. Tot *tu* eşti absorbit de obiectul iubirii tale. Nimic din ceea ce se mişcă în tine nu cade alături de acest obiect. Ţinta întregii tale activităţi, încordarea ta de fiecare moment se îndreaptă spre acest obiect, – centru de orientare a tuturor puterilor tale. Tot ceea ce există este subsumat obiectului iubirii tale şi tot ceea ce mai cunoşti de-acum *prin* acest obiect cunoşti, în acest obiect cunoşti. Pe acesta *îl trăeşti*, în aşa fel, încât, întors din această călătorie de identificare, tu, care ai trăit, ai posibilitatea ca ceea ce ai trăit atunci să dai în formule conceptuale; şi *orice trăire traductibilă în formule conceptuale este cunoaştere*. Nu cunoaştere conceptuală; dar pasibilă de a fi tradusă în limbaj conceptual.

Experienţa mistică este un fapt căruia nu i te poţi sustrage, atunci când trăsătura mistică face parte din structura ta spirituală. Experienţa mistică nu este o activitate teoretică; ci *practică*. Ea îşi are originea într'o necesitate mai adâncă decât necesitatea circulaţiei cunoştinţelor. Activitatea mistică poate fi rodnică pentru metafizică numai întru atât întrucât este îndreptată asupra unui domeniu de realităţi deosebit de domeniul realităţii sensibile. Poate fi rodnică deoarece se poate orienta asupra esenţialului; asupra unor realităţi care sunt rezortul intim, *esenţa realităţii sensibile*.

Un mistic nu va fi niciodată satisfăcut cu exprimarea experienţii făcute de el. Există întotdeauna o discrepanţă între *expresia* experienţii mistice şi *trăirea* propriu zisă. Experienţa mistică, depăşind domeniul sensibilului, este depăşită şi putinţa exprimării ei în limbaj articulat. Foarte probabil că pentru mistică *limbajul* nu este singura formulă de expresiune.

Literatura mistică, reprezentând rezultate ale unui proces special de cunoaştere, întrebuinţează *formule simbolice*. Limbajul simbolic este un limbaj esenţialmente *analog*. Simbolul este *pricină de creare în noi a unei stări de spirit analoagă cu obiectul pe care el îl reprezintă*. Limbajul mistic este, într'o oarecare măsură, de aceeaşi natură cu limbajul *poetic*, pentrucă starea în care un mistic trăeşte realitatea este analoagă stării de inspiraţie poetică.

Având drept punct de plecare realitatea istorică (sensibilul, concretul), valorificarea metafizică a existenţei se face întotdeauna în funcţie de personalitatea celui care face valorificarea. *Soluţia metafizică este prinurmare o soluţie personală.*

*

Confuzia între metafizică şi religie străbate ca un fir roşu aproape întreaga istorie a gândirii omeneşti. Nae Ionescu arată atât falsitatea punctului de vedere *gnostic* (care vrea să înfăţişeze religia ca un limbaj simbolic pentru metafizică), cât şi falsitatea punctului de vedere *tradiţionalist* (care, împotriva filosofiei iluminismului – Aufklärungsphilosophie – înfăţişează metafizica drept un fel de reflex al religiei).

1. *Punctul de plecare* al actului religios e deosebit de punctul de plecare al actului metafizic:

a. În religie pleci de la o *durere;*

b. In metafizică pleci de la o *nedumerire*.

Pe când în metafizică vrei să înţelegi anumite raporturi, – în religie cauţi să înlături anumite dureri. Aceasta e deosebirea fundamentală, pe care o constatăm plecând – nu de la obiectele de cunoaştere ci plecând de la atitudinea personalităţii umane faţă de realitatea ultimă.

2. *Obiectul de cunoaştere:* realitatea ultimă.

a. Pentru metafizică realitatea ultimă este problema *de ajungere;* problematica metafizică este diferită de cea religioasă. Pentru metafizică este absolut indiferent dacă *realitatea ultimă* are caracterul divinităţii sau nu; este absolut indiferent pentru problematica metafizică dacă fiinţa supremă este activă faţa de noi; este absolut indiferent dacă ea procedează prin emanaţie, sau dacă este închisă în ea însăşi; dacă este complet statică; dacă exercită vreo acţiune asupra noastră, sau dacă lucrează asupra noastră prin simpla ei prezenţă.

b. În actul religios realitatea ultimă e ceva *concret* (concret nu în înţelesul de contingent, ci în acela de existent), ceva *personal, viu, trăit*. Actul religios se sprijină pe *credinţă*. Credinţa este afirmarea unei existenţe independent de *înţelegerea* acestei existenţe. Credinţa duce la anumite adevăruri fixe, dogmatice; la adevăruri care nu se mai pot, în niciun fel, schimba. A crede însemnează a afirma *chiar împotriva evidenţei*.

Principiile fundamentale ale metafizicei, care se impun cu necesitate şi care sunt evidente prin ele înşile sunt două:

1. există o realitate ultimă;

2. această realitate ultimă este cauza a tot ce există.

De aci încolo, metafizica nu mai posedă nico afirmaţie *evidentă prin ea însăşi*. De îndată însă ce în metafizică numai două sunt problemele a căror soluţie este evidentă – celelalte probleme stând subt categorii şi căzând în domeniul *ipoteticului* şi *probabilului* - însemnează că ea se deosebeşte fundamental de religie, unde nimic nu poate fi ipotetic şi nimic nu poate fi probabil. Ci totul *necesar* şi *evident*.

Şi poate că o parte din liniştea, pe care de atâtea ori a avut-o în mijlocul furtunilor, se datorează acestui ultim fond al lui, acestei viziuni de cea mai pură metafizică şi de acolo unde metafizica se uneşte cu religia ... Nae Ionescu era un metafizician şi un credincios. Vedea vieaţa desvoltându-se cu sete în timp. Ştia că timpul, şi anume timpul organic, e condiţia realizării vieţii şi că tot în timp e dată ecuaţia şi drama luptei de mântuire a omului. Dar mai ştia că dincolo de aceasta e o perfecţiune atemporală, care are esenţele şi voinţele ei, care fiind pe deasupra condiţiilor timpului, e într'un fel statică şi veşnică, în aceeaşi măsură în care e şi vie. Ceva din Platon, ceva din Parmenide, cu multă coloare creştină şi cu multă precizare creştin-ortodoxă, ne-ar ajuta ca să înţelegem această intuiţie de ultim temeiu a lui Nae Ionescu, ce era la el idee dar şi substanţă vocaţională de cel mai mare reazem şi de cea mai mare discreţie.

VASILE BĂNCILĂ

O SCRISOARE A LUI MIRCEA ELIADE

„Întotdeauna l-am invidiat pe N. Iorga, dar parcă niciodată mai mult ca în dimineața aceasta! Numai el era în stare să scrie – și să scrie bine – pe unde apuca: în tren, pe un colț de masă într'o sală de așteptare, la Parlament. Mă gândeam zilele trecute că în curând, la 15 Martie, se vor împlini 25 de ani de la moartea lui Nae Ionescu. Știam că-i vei închina câteva pagini în Cuvântul, *și-mi spuneam că va trebui să găsesc trimp să scriu și eu despre Profesor. Apoi am prinit scrisoarea ta. Ghicind ce fel de viață duc aici, în Mexico, cu atâtea cursuri, conferințe și seminarii pe cap, tu îmi propui să retipărești două pagini din postfața mea la* Roza Vânturilor. *Nu ți-am răspuns imediat. Speram că, în pofida tuturor, tot voiu reuși să scriu un articol despre Profesor. Aș fi vrut să arăt cât de actual și de fecund a rămas el, un sfert de secol după moarte; cât de zadarnice s'au dovedit toate uneltirile, și cenzurile, și calomniile.*

Am încercat – dar nimic din ce scriam nu mă mulțumea. Cum îți spuneam: cât de mult l-am invidiat pe N. Iorga în dimineața aceasta! Cum de putea scrie așa cum voia el, *oriunde și în orice împrejurări? M'am resemnat: retipărește fragmentul din postfață, pe care-l crezi mai nimerit. Prefer această soluție unor pagini searbede. Cu ajutorul lui Dumnezeu, voiu scrie despre Nae Ionescu altădată, pe îndelete, și așa cum o merită el și gazeta lui și a noastră."*

Mexico, 22 Februarie 1965

(Textul în numărul viitor).

Nietzsche a crezut că poate arunca suprema insultă creștinismului, considerându-l drept o morală a sclavilor. E o eroare; chiar dacă ea vine dela un om de netăgăduit geniu. Mai întâiu creștinismul nu este o morală; el depășește cu mult limitele unor asemenea preocupări. Chiar desbrăcat de esența lui adânc religioasă, le depășește; încadrând toată existența într'o interpretare metafizică. Nietzsche nu avea de unde să o știe: într'o familie de pastori protestanți tradiția metafizică a creștinismului trebuia să fie de mult pierdută.

În al doilea rând, de sclavi nu putea fi vorba atunci când se cumpănește structura intimă a Evangheliei; căci recunoașterea drepturilor la existență a durerii nu duce la luptă în potriva ei, — e drept; dar nu duce nici la resemnare. Știm de unde vine această falșă apreciere.

Nietzsche era prea adânc îndrăgostit de idealurile lumii antice și de imaginea unei forțe în continuă acțiune, pentru ca să-și poată însuși noua perspectivă care singură face cu putință înțelegerea creștinismului. Om de geniu, de sigur — dar ... filolog clasic; și cu atât mai ancorat în antichitatea elină și mai legat de idealurile ei, cu cât era mai de geniu.

Nu există, nici din punct de vedere istoric, punți de legătură între lumea creștină și cea greco-indiană. Asemănările sunt superficiale și valabile numai pentru incompetenți. Stoicismul — formă premergătoare Evangheliei? În nici un fel. Dela Zenon la Christos sunt deosebiri fundamentale, nu numai de natură și de inspirație, dar și de atitudine. Stoicismul acordă un caracter negativ bucuriei, și caută să o provoace înlăturând durerea. Creștinismul primește durerea ca o realitate, dar nu o neagă, ci O VALORIFICĂ.

Dela răstignire, lumea știe că nu durerea sau bucuria ca atare sunt hotărîtoare pentru suferința sau fericirea noastră; ci atitudinea pe care personalitatea noastră spirituală o păstrează în fața lor. Astfel durerea însăși poate deveni isvor de nesfârșită bucurie, dacă ea îndeplinește un rost și își capătă un sens în încordarea noastră înspre mântuire.

Această înaltă semnificație morală a durerii, creștinismul a găsit-o; ea stă în acțiunea purificatoare asupra sufletului. Askeză. Suferința nu poate fi pedeapsă trimisă nouă de Dumnezeu întru ispășirea păcatelor; ci tovarăș iubit și fericitor, prin care sufletele noastre se desprind de contingențele concretului, înălțându-se în sferele fericite ale libertății adevărate, — focul în care ele se lămuresc, binecuvântarea unui Dumnezeu îndurător care nu ne poate lăsa pradă năclăielii. Creștinismul este deslegarea dumnezeească a problemei lui Iov, pe care lumea antică nu o putea primi de cât cu revoltă legitimă, dar în potriva căreea nu era în stare să întreprindă nimic ...

NAE IONESCU

ȘTIINȚIFICII ȘI TEOLOGIA

Științismul e unul din complexele de inferioritate ale teologiei rumânești. Ați băgat, poate, de seamă că e în viața omului o vârstă la care fiecare din noi "știm tot". E vârsta clasei a VI de liceu; când fiind în contact mai strâns cu știința positivă, ne închipuim că tot se poate înțelege și explica cu ajutorul instrumentului așa de ispititor în simplitatea lui lineară pe care această știință — câtă poate intra în capul nostru la vârsta aceea — ni-l pune la îndemână, și că tot ce nu se cuprinde în cadrele științei e basm, superstiție sau naivitate.

Există însă și în istoria spiritului omenesc o asemenea vârstă. Cronologic ea se așează, cu maximul ei de intensitate, cam pela 1870. Și este, în ignoranța ei îndrăsneață și stupidă — cuvântul nu e prea tare pentru o epocă dominată *spiritual* de Vogt, Moleschott, Büchner, Wagner, David Friedr. Strauss, sau Haeckel — una din epocile cele mai coborîte ale culturii umane. Este adevărat că stăpânirea aceasta nu a durat prea mult. Criza raționalismului, ale cărei prime simptome par ar fi apariția impresionismului francez în pictură și invazia literaturii rusești în Europa, trebuia să ducă repede înspre declin și positivismul știențist care nu oferea nevoilor metafizice ale omenirii decât pseudoevidențe simpliste și mărginite. Dar dacă oamenii de știință, dându-și seama de limitele exacte ale eforturilor lor, au renunțat să mai transforme în generalizări metafizice rezultatele, desigur nu precare, dar cu o semnificație unilaterală, ale cercetărilor lor, a rămas totuși, în mintea unei întregi categorii de oameni, pasibilă de intimidare pentru că lipsită de siguranță personală, un fel de teamă nelămurită în fața prestigioaselor construcții științifice; teamă care este cu atât mai adâncă cu cât contactul omului cu știința e mai îndepărtat și care se precisează în sentimentul că lipsa de atingere cu această știință echivalează cu o ignoranță care descalifică. Sentiment fără îndoială primar, dar care ia libertatea de acțiune și de gândire multor "doctori ai teologiei rumânești.

Atitudinea aceasta care desonorează teologia, pentru că o atinge în demnitatea ei de știință de sine stătătoare, cel puțin tot atât de curată ca toate celelalte științe, și care înfățișează pe ostenitorii respectivi nu numai ca neștiutori, dar și ca, *neconvinși* ai teologiei, este fundamental falsă.

Să observăm că în mintea acestor oameni se confundă știința cu știința positivă; se reduce adică știința la știința positivă, și mai grav, nu se conferă caracter științific decât afirmațiilor de tonalitate positivă; ceea ce constitue încă o restrângere, chiar înlăuntrul științelor positive. Felul acesta de a gândi nu e numai fals. El e și inferior; și dovedește o totală lipsă de cunoaștere a mecanismului științei positive. Eu știu că a existat și a avut chiar succes odată părerea că atât adevăr e într'o afirmație, câtă matematică este cuprinsă în ea. Dar convigerile acestea au trecut. Astăzi se știe, chiar de silabisitori în ale științei, că fiecare domeniu de cercetare omenească își are incertitudinile lui; că înaintea fiecărei științe se deschide la un moment dat un câmp al presupunerilor; și că chiar în matematici anumite teorii și anumite înțelegeri sunt în funcție de temperamentul și subiectivitatea cercetătorului, unele probleme neîngăduind decât asemenea soluțiuni. Exact, vai! ca în metafizică, de pildă, unde adevărul e în funcție de timp și loc;

În fond nu există o știință și știință positivă. Specificarea aceasta nu se mai poate face astăzi; când toată lumea a înțeles, însfârșit, ca cercetarea științifică se face de fapt nu asupra obiectelor, ci asupra obiectelor logice, care toate la un loc sunt tot atât de obiecte, și, din acest punct de vedere, tot atât de reale. Cred că multă vreme de aci înainte lumea se va veseli pe seama închinătorilor științelor "positive", care au considerat întotdeauna un număr imaginar drept ceva positiv, dar au refuzat acest caracter unei națiuni sau unei biserici. Pentru ca să fie științifică se cere unei afirmațiuni: să se supună rigorilor logicei și să reziste unei confruntări cu realitatea la care se raportă. O afirmație nu e însă științifică în ea însăși. Ea e științifică în măsura în care se poate încadra într'un sistem de afirmațiuni legate într'un tot unitar având anumite metode și raportându-se la un anumit domeniu; cu alte cuvinte, întrucât se poate încadra într'o știință; care, aceasta din urmă, nu se definește printr'un anumit obiect — unul mai ... positiv decât altul — cât, mai degrabă, printr'o anumită perspectivă asupra realității și mai ales prin putința de a face sistem. Asta e știința.

Dar atunci teologia nu are nimic de invidiat altei științe, și cu atât mai puțin se poate rușina în fața unora din ele. Căci cineva poate să se țină numai de întâmplările care îi cad imediat subt simțuri și să nu facă știință, iar altul să cate numai spre lucrurile din cer, și totuși să facă.

Iar dacă e vorba de ierarhizare, apoi parcă tot mai sus stă teologia, ale cărei temeiuri stau în cuvântul revelat al lui Dumezeu, decât ori care altă știință cărei obiect e numai făptură a lui Dumnezeu, lăsată la dispoziția bietei noastre putințe de a înțelege.

Să lăsăm, deci, în pace știința positivă. Ea nu conferă nici un fel de demnitate specială. Cel puțin teologilor, nu.

E drept însă, *adevăraților* teologi.

Octomvrie 1937

NAE IONESCU

DESPRE IUBIREA APROAPELUI

S'a spus că creștinismul, care îndeamnă la iubirea aproapelui, îndeamnă la jertfa către aproapele, deci creștinismul îndeamnă să ajutăm pe acela care este aproapele nostru. Atunci când te poți lipsi pe tine atât încât să-l consideri pe aproapele tău ca pe tine însuți, evident că ai să fii creștin. Prin urmare „iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți" însemnează, pentru cea mai mare parte din lumea creștină, un fel de caritate, principiul carității identificat cu principiul iubirii.

Eu cred că principiul recomandat de Iisus Christos are două părți deosebite și presupune că sunt două feluri de iubire: către Dumnezeu și alt fel de iubire către aproapele. Către Dumnezeu spune: „iubește pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot cugetul tău", iar pentru aproapele tău nu dă indicația cum, ci lasă la latitudine și zice: „ca pe tine însuți". Dar dacă eu nu mă iubesc pe mine însumi? Aceasta este o problemă foarte însemnată din punctul de vedere al orientării morale, pentrucă, de îndată ce structura iubirii către aproapele este condiționată de structura iubirii către mine, atunci recomandarea de iubire a aproapelui începe să fie o lege subiectivă, la dispoziția fiecărui individ: când iubirea de mine însumi este mare, evident că iubirea către aproapele este la fel cu iubirea către mine, este un fel de frână pentru iubirea către mine și un fel de justă echilibrare a împrăștierii acțiunilor mele. Atunci când însă iubirea către mine este nulă, preceptul nu mai are niciun fel de semnificare. Dacă de pildă eu, creștin adevărat, nu mă iubesc pe mine și nu iubesc decât pe Domnul Dumnezeul meu din tot sufletul și din tot cugetul meu, cum rămâne cu aproapele? Vedeți dar că iubirea către aproapele nu este esențială creștinismului. Ceea ce însemnează că *esența creștinismului nu este orientarea morală, creștinismul nu este o societate de binefacere, iar toată interpretarea, care reduce creștinismul la această iubire către aproapele, la caritate și la fapte bune, este protestantism.* Vi se pare curios acest punct de vedere și o să spuneți că la Biserică învățați că este bine să faceți bine aproapelui. Da, dar nu din iubire. A face bine aproapelui tău este un mijloc terapeutic, care duce tocmai la afirmarea lipsei de iubire către tine, la desinteresarea de tine însuți. Deci, în fapt, facerea de bine către aproapele neagă cel de al doilea verset al principiului indicat de creștinism: cu cât faci mai mult bine, cu atât te iubești mai puțin pe tine, și cu cât te iubești mai mult pe tine, cu atât, în chip natural, faci mai puțin bine. A face bine cuiva, însemnează a te lipsi pe tine de ceva în beneficiul altuia, a renunța tu la ceva din tine, pentru ca să dai altcuiva.

NAE IONESCU

A apărut:
Alexander Randa
PRO REPUBLICA CHRISTIANA
Die Walachei im "langen" Türkenkrieg
der katholischen Universalmächte
(1593—1606)
în
"Societas Academica Dacoromana, ACTA HISTORICA", t. III, München 1964, 450 pp.

„LOGICA ROMÂNEASCĂ"

După a doua liberare din lagărul de concentrare s'apucase imediat de lucru: voia să redacteze, cât mai grabnic, *Logica*. M'am dus să-l văd. L-am aflat la masa lui de lucru. Mi-a spus:

— Tu, am să scriu o Logică *românească*.

Românească? Cum: *românească?*

— Ei, da: românească! Logică *pură* n'a existat, niciodată. Realitatea logică este, doar, interpretare în cadrul unei experiențe personale. Există întotdeauna un coeficient *personal* care face ca unul să vadă într'un fel, altul în altfel, același lucru ...

Și mi-a vorbit de procupările — metafizice, gnoseologice, psihologice — din care răsare logica. De *structurile* spirituale deosebite. De tipuri logice. De pricina diversităţii, care nu e obiectul, ci *subiectul*. De tot ce contribue la faptul că un Japonez judecă altfel decât un Român. A fost una din diminețile bogate, cu care eu eram obișnuit; dar care acum era peste măsură de prețioasă, fiindcă mă făcea să uit de grija care mă muncea: starea sănătății lui trupești ...

Logica românească a rămas doar începută. Moartea, care-l întovărășise încă din închisoare, i-a săvârșit repede călătoria ... (Din: NAE IONESCU. *Fapte și cuvinte*, de George Racoveanu. Inedit).

P. S. S'a spus că Nae Ionescu începuse să scrie Logica *ortodoxă*. E fals! Nu ortodoxă, ci românească.

G. R.

Moartea e o nouă naștere. Una metafizică, dar și una istorică. Ideile profesorului, dinamismele lui, elevii lui, suferința lui, vor fructifica. Odată cu coborîrea lui în pământ, nu s'a coborît numai un trup neînsuflețit, ci un germene de vieață a fost pus de un destin aspru, în solul culturii noastre.

Și totuși, ceea ce putea face el însuși în chip direct nu o va mai putea face nimeni. Ajuns în partea din urmă a vieții, se gândea la datoria de a-și consemna în chip definitiv ideile. Ceea ce până atunci nu-i apăruse ca ceva justificat, acum, în fața inevitabilului, putea fi luat în considerație. Întocmise planul cărților lui, începtuse tratatul de Logică. Fără să mai vorbim de ce ar fi putut face în alte domenii. Posibilități pierdute. Nu e oare istoria Românilor în bună parte cimitirul posibilităților pierdute?

VASILE BĂNCILĂ

Pârvan a pornit dela istorie, ca să ajungă la filosofie. Nae Ionescu a pornit de la filosofie și a ajuns la istorie, adică la interpretarea vieții sufletești a neamului. Astfel rolul ortodoxiei noastre — nu rolul de suprafață din istoria bisericii și a cărții bisericești, ci cel adânc, de trăire a vieții în ortodoxie și de interpretare a ortodoxiei în sens românesc — au fost lămurite de el. Cursul de logică al profesorului Nae Ionescu a devenit astfel un curs de filosofie a culturii, căci izbutise să transforme logica, disciplina formelor de gândire, într'o știință a vieții. Filosofii vor spune câtă originalitate general valabilă pentru filosofie stă în această concepție a lui Nae Ionescu; noi ne mulțumim să-i fixăm aci locul în istoria Universității noastre.

P. P. PANAITESCU

Este adevărat că, prin formulare, prin acest bun al culturii, pot să iau cunoștință, să comunic cu vieața spirituală a altora; dar nu este adevărat că bunul culturii este țelul către care se îndreaptă cu necesitate vieața spirituală.

Deci așa numita filosofie și așa numita artă sunt elemente constitutive ale culturii umane, dar nu sunt elemente absolut necesare ale salvării umane: un om poate să fie mântuit fără să fie om de cultură. Nu deșteptăciunea și nu creațiunea în ordine spirituală te salvează. Mai de grabă s'ar putea spune că creațiunea în ordine spirituală te pierde, căci te face să confunzi neesențialul, epifenomenul, cu faptul esențial însuși, pentrucă dela un moment dat începi să devii servitor al acestui epifenomen al culturii: mai fac un roman, mai scriu o carte de filosofie, mai scriu una, — câte? Încă una, și uiți de unde ai plecat. Uiți că biata carte de filosofie pe care ai scris-o tu, oricât de genială ar fi, nu este decât un reflex, întotdeauna cu mult mai palid, cu mult mai puțin viu decât vieața spirituală din care a plecat.

NAE IONESCU

OMAGIU LUI JUNG

Jocul cu umbra, jocul
pe loc, joc singur,
Sărind din timp,
lunecând în setoase
străfunduri, jocul
cu umbra ascunsă.

Sunt fundul din ochiu,
a doua pupilă,
păstrătoare de cioburi,
strâmb gânditoarea.
Prinde-o. În lumină,
din când în când săritoare,
luna din fund
a toate oglinditoare.

Joc fără legi, pustiu
de poveţe, jocul cu umbra
nu e nimic. Tot este.
Pasul îl pui pe o piatră,
mâna pe scut, scânteie
arătătoare de-adânc
îţi culege mirarea.
Pentru orbi spaimă mare,
prilej de aleasă pierzanie.
Pentru văzători,
închisori.

Ca să ieşi, te cruceşte
de-atâta străinătate
dospind în mlaştini
hotărâtoare. Impune
umbrei o limită.
Dacă poţi. Dacă nu,
treci prin lume
cu jocul pe frunte
ca o coroană de umbre mărunte.

VINTILA HORIA

DACII

Am fost numai în trecere, şi-am mas,
Tăcuţi şi drepţi, în crucile furtunii, —
Cu spada'n mână şi cucuta'n vas,
Ciocnind cotnar cu luna şi gorunii.

În munţi de ne-am temeinicit Cetate,
Am vrut cetate dorului, luminii:
Să fim de străji când noaptea s'o abate,
Ca să ne'nsângere pe frunte spinii.

Ne-a fost pe-aicea drumul spre vecie.
Nu ne-a robit nici timpul, nici profanul,
Şi cât am fost, supremă bogăţie,
Ne-a scris suişu'n ceruri, Caraimanul.

Ne-am semănat, în doine şi'n albine,
Luceferii din inima vitează,
Şi, pod spre dincolo de rău şi bine,
Ni-s morţii şi ni-i soarele'n amiază.

Dorul de-acasă ni-l mocnim în spuza
Exilului la lume; iar cuvântul,
În cuibul dela Sarmiseghetuza,
Ne-a înfrăţit cu vulturii şi vântul.

Biruitoare, spada ruptă'n două
Ne-a stins potirul inimii'n cucută,
Să se boteze'n jertfă lumea nouă
Ca'ntr'un isvor de lege ne'ncepută.

Că'n veac, duşmanu-i înmiit mai tare
Decât netimpul sacru din tăcere;
Şi taina'mpărăţiei viitoare
Rodeşte din morminte şi durere.

La Roma ni-s'a dus doar spada frântă,
Şi chipul cu bondiţă şi iţari.
Ci neamul liber a rămas şi cântă,
Cu morţii, înviaţi în legionari . . .

VASILE POSTEUCA

SINGURĂTATE ÎN GALBEN

Am sosit aici într'o toamnă mai galbenă decât. toate sulfinele depe valea Oltului. Am sosit aici, fără voia mea, adusă de un vapor imens, pe care, în noaptea marei nebunii, am câştigat premiul întâi la dans, ca mexicană. În faţa mea parchetul rotund, galben m'ameţea. Mese de milionari americani aşteptau, să mă judece dacă din circul care va defila pot fi ceva, sau nu.

Masca din spatele meu, mă împingea:

— Acum intră ca o mexicană! Arată-le ce poate o mexicană!

Pe parchet se învârtea galeş o babă cu un trandafir în păr: "The last rose of September". — Ameţită, cu şalul pe spate, am intrat în ritm mexican. Toate măştile dela mese aplaudând, rupând parchetul galben:

— First price!

Nesimţit, vaporul plutea.

Dimineţi pe şeslonguri privind bazinul de înot în care un popă tânăr îşi arăta muşchii unui boboc de argentiniancă. După mese aurii, în care ceaiul era servit de un student american blond, care-mi vorbea despre Peru. Credea că Perul şi Brazilia sunt tot una. Nopţi plutind. Întâi cina, convenţionala cină, menu-ul adevărat program de expoziţie de pictură, apoi dansul baletistei înfoiate ridicată pe braţe sus, desfăcută ca floarea soarelui în tavan. Bingo la care mereu pierdeam. Luna. Încet, Crucea Sudului tot mai în vale, mă părăsea. Într'o dimineaţă fără bazin de înnot şi bufet pe ghiaţă, un doctor s'a uitat chiorâş la noi, a ezitat, dar ne-a dat drumul.

N e w Y o r k. Case roşu închis, beţivi pe stradă, aer tonificant, amestec cu tot şi nimic. Broadway, ziua în plină noapte, în picioare ore şi ore ca s'aştept ceasul când va începe bateria jazzului: la două. New York: Ultimul punct de pe glob în care iluzia, încrederea existau. Le-am uitat, sunt sigură, în camera de lângă Broadway în grabă de a nu pierde trenul spre Seattle.

Trenul, fantomă: clopotniţa de sticlă de unde am privit visul cel mare al omenirii de exilaţi: The States.

Missisipi galben, munţi de argint, galbenul pădurii de fag, preisagii identice cu cele din filmele Western. Noaptea visul regăsirii Carului Mare. Iluzia, dorinţa reîntoarcerii la matcă . . . Apoi, gară mică, un restaurant calm, un telefon:

— Am sosit!

— Ei şi!?

Galben auriu, toamna m'aştepta.

În prima după masă la şase, strada s'a golit, prăvăliile s'au închis, au rămas numai reclamele semne de exclamare pe pavajul umed, accente puternice ale vidului.

— Ce vom face până la 9, la 10, la 12?

Întorşi la hotel, privind televiziunea ca să învăţăm englezeşte, cu dicţionarul în mână, căutam să-mi regăsesc bagajul uitat la New York.

C a s a. Ferestre mari spre parcul galben, îmi dădeau impresia că e duminică după masă la Terezopolis şi în câteva minute va trebui să mă pregătesc să plec la Rio de Janeiro.

I l u z i a. Crucea Sudului rămăsese agăţată de catargul vaporului de milionari. Zile întregi urmărind atent acrobaţiile veveriţelor din pomii galbeni din faţa ferestrei sau ca varianta depe acoperişul casei cu ferestre albastre, care îmi aducea prezenţa Terezopolisului.

Aşteptam s'o văd pe Noemi ieşind la poartă:

— Mira, cafeaua-i gata. Nu vii?

Păsări alb tăind galbenul frunzelor. În fiecare zi la cinci, păsări albe. Aşezată pe canapea, dela opt dimineaţa, cu ceaşca de ceai în mână, învăţam noul ceasornic al vieţii mele: nemişcarea.

La cinci, întâi zgomotul ziarului svârlit pe verandă. Apoi păsări albe tăind frunzişul galben. Noaptea, când nici măcăr frunzişul nu-l mai puteam vedea, permanentul suşotit al ploii.

La Basel, intrasem, singură să văd retrospectiva Van Gogh. Uluită, nu de feliile de galben puse pe pânză ci de soarele care era negru, pe care nimeni nu-l amintise în nicio carte, mă aşezasem pe un scaun. Negru compact, soarele mă privea. Afară teii, drumul spre catedrală, obişnuita alee a oricărui muzeu celebru, aminteau primul vid. Vidul eleveţian, în care numai ceasornicele aveau voie să existe. Singură, pierdută în lumea mare, căutând veşnic tablouri, nu ştiam câtă lumină inutilă poate fi în toate apusurile de soare.

Nu ştiam că sulfinele de pe valea Oltului sunt singura prezenţă galbenă. Acum câteva zile am mers la Eugene, sat universitar, într'o văgăună. Ninsese de curând. Poalele munţilor, albe, arătau sosirea viitoarei furtuni.

Când am ajuns, senzaţia micimii satului american, cu confort la orice oră şi colţ, mă îngrozise. Era inutil să caut să încerc o nouă experienţa. Lângă mine, Ştefan, preocupat de conferinţa de încercare pe care trebuia s'o dea peste un ceas. Din nou efortul de-a spune adevărul. Restaurantul mic. Fantome la mese. Pe farfurie puiul galben. Da undeva, din fundul pădurii de stejari în toamnă pe Dealul Negru, un urlet:

— Nu mai pot! Destul!

Ştefan lăsat în ploaie, inutil, să treacă proba unui târg american. Să-l cerceteze dacă e frumos, dacă-i vin bine ochelarii, dacă-i simpatic. Tata îmi spusese că la Turnul Severin exista un târg de cai. Aici târgul e altfel: academic.

Sus-jos, căutând ceva, ceva care poate totuşi să-mi dea puterea de-a accepta încă o lună, încă un an, o clipă aici. Nimic. Liliacul gata să izbucnească în toată gama de violet. La tropic nu reuşisem niciodaă să-l fac să înflorească. Îl plantasem, îl aşteptasem degeaba.

M'am oprit în faţa unei case cu liliac ca să pot aştepta inutilul: conferinţa lui Ştefan. Ploaie. În faţă, la geam, nelipsita pisică a acestui peizaj, înconjurată de ramura de măr înflorit, din grădină. Desen depe cutiile de bomboane dela cofetăria dela Râmnicul-Vâlcea. M'a privit. S'a plictisit. A rămas geamul gol, ramura mărului, acoladă ieftină.

Din pădurea de stejari s'auzeau păsări. Murmur sacadat — crescendo. Lacrimi. Întinsă pe scaunul maşinei, frântă, am încercat s'adorm. Condusesem prin ploaie 300 de kilometri şi mai aveam întorsul. Liliacii din aleea Episcopiei de acasă mă priveau lung . . .

— Are you OK?

Ca o oglindă spartă, ochii au prins imaginea băiatului înalt, cu barba blondă, aurie, aplecat asupra mea.

— Da, mulţumesc. Sunt OK.

A plecat, surâzător, liniştit. Fusese o iluzie. Nu se întâmplase nimic în marele "relax" american.

MIRA SIMIAN

Realizare desăvârşită şi convinsă a Omului Renaşterii, Goethe a fost totuşi, mai mult decât atât. Desigur: dacă

Des Menschen Leben . . .
. . . hat wohl einen Anfang, hat ein Ende,
Allein ein Ganzes ist es nicht. (Pandora),

ea poate totuşi participa la TOT. Goethe ştia însă că TOTUL acesta nu e tot. Că dincolo de acest TOT mai e CEVA, către care însă natura noastră omenească mărginită ne interzice accesul. Poate că a aflat-o târziu, căci Faust e deja bătrân când ne-o spune; o spune însă categoric:

Nach drüben ist die Aussicht uns verrammt;
Tor, wer dorthin die Augen blinzend richtet,
Sich über Wolken seines gleichen dichtet.
Er stehe fest und sehe hier sich um.

Clar. Dar şi dramatic.

"Er stehe fest, und sehe hier sich um" este un program. Când însă acelaşi Faust ştie că Dämonen . . . wird man schwerlich los. Das geistig strenge Band ist nicht zu trennen, atunci programul lui Goethe închide în el o renunţare. Iar în această renunţare stă toată tragedia Omului Renaşterii.

Kant avea, desigur, în fond, aceleaşi convingeri. Şi el om al Renaşterii, închizând (alături cu Goethe) o perioadă a spiritualităţii omeneşti şi nu, cum se pretinde, deschizând una, recunoştea existenţa unei lumi închise puterilor noastre. Dar Kant este mai puţin uman. Fiinţa lui sângeră mai superficial. Drama lui îl apasă aşa de puţin, în cât îşi permite să escamoteze dificultăţile. Prin "Critica Raţiunii Practice".

Atitudine, înainte de toate, comodă; leneşă; şi prostească. Pentru că îşi închipuia că poate sugruma frământarea metafizică, ridicând ea singură, printr'o simplă hotărîre păcatul care prin voia lui Dumnezeu apasă asupra noastră dela începutul lumii.

Goethe nu. Goethe este eroic dar şi umil. Goethe este OM am Renaşterii; şi ca Om al Renaşterii va face tot ce îi cade în sarcină şi în putinţă. Nici chiar cutezanţa de a înfrunta pe Dumnezeu sau de a deveni el Dumnezeu, aşa de caracteristică acestei structuri spirituale, nu-i e străină (Prometheus).

Dar Goethe care cunoaşte limitele omului, devine — vă aduceţi aminte! — un fel de ministru la curtea unui Mare Duce, iar Faust — adică tot Goethe — sfârşeşte mântuit de "das ewig Weibliche", sfânta cuvântare înspre Dumnezeu.

. . . Acum o sută de ani Goethe a deschis o poartă căreea noi abia astăzi ne îndemnăm a-i trece pragul.

23 Martie 1932 NAE IONESCU

TEOLOGIE POPULARĂ

pentru uzul agronomilor şi al altor oameni de cultură, cu armata făcută, dornici a lucra în "grădina sfintei Teologii".

D-l Ion P. Crivet publică în „Curierul Românesc" (16–28 Febr. 1965) un articol întitulat „Libertate şi religie". Plecând de la premisa că libertatea „vine de sus, de pe piscurile de viforniţă ale cugetului", pe când religia „se trage de jos, din şesurile sedimentare ale teologiei" şi e „făptura gătită a gândirii colective, soborniceşti", — autorul articolului face un asupru rechizitoriu catolicismului care, pretinzând că în afara Bisericii nu este mântuire, poziţia lui nu diferă de poziţia dictaturii bolşevice: „Şi într'o parte şi într'alta, pe tonuri diferite, e drept, acelaşi lucru se aude: noi deţinem adevărul! *Extra ecclesiam nulla salus*, predică de secole Roma; *în afara partidului nu-i loc pentru adevăr*, tună de patru decenii luciférii dela Moscova". „Pe ambele tărîmuri dăm peste acelaşi arsenal: cenzura şi porunca, Index şi măsuri coercitive de tării treptate"! Deaceea d-l I. P. C. nu poate să nu dea expresie îngrijorării d-sale cu privire la „smeritul *aeropag* (Conciliul Vatican al II-lea)" care e chemat să legifereze în chestiunea libertăţii. Acestuia d-sa îi aminteşte „perceptul perceptelor creştine: iubirea de aproapele".

Lauda aceluiaşi „percept al perceptelor" o întâlnim şi în foaia „Vatra": „Unde veţi vedea, deci, o comunitate religioasă trăind în pace, cu înţelegere frăţească între oameni, să ştiţi că acolo este Isus, *acolo e Biserica*. Unde e vrajbă – acolo e Dracul. Indiferent de odăjdii. Şi chiar dacă dihonia s'ar fi aflând sub oblăduire episcopală: în Infernul lui Dante sunt atâţia mitraţi". (Petre Vălimăreanu, Controverse bisericeşti, „Vatra", Jan.-Fevr. 1965) –

Să luăm lucrurile pe rând.

1. Originea religiei nu e acolo unde crede d-l I. P. C. Ea e mai veche decât teologia şi decât „gândirea colectivă, sobornicească".

2. Nu numai biserica Romei, ci şi biserica ortodoxă a Răsăritului pretinde că *în afara Bisericii nu este mântuire*. Numai în Biserică este mântuire, fiindcă acolo, în sfânta Euharistie este Cristos, *real prezent;* că numai prin sfânta Împărtăşanie – luată cu vrednicie şi cu credinţă – creştinul devine *teofor* (fiindcă: *cristofor*); că numai prin unirea cu Cristos îşi poate căpăta creştinul înfiierea *(yiothesía)*, nestricăciunea *(aftarsía)* şi nemurirea *(athanasía)*, care e însuşire a Dumnezeirii. Prin sfânta Euharistie – care este *numai* în Biserică omul – trăind *„în Cristos şi în Biserică"* – poate ajunge să vadă *gloria* lui Dumnezeu şi să-şi câştige mântuirea.

3. Adevărurile religiei – fiind adevăruri revelate – au caracter *absolut*. Ele nu se pot schimba. Analogia cu „adevărurile" marxismului e ne la locul ei.

4. Rostul Întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul n'a fost „bună-învoirea între oameni" şi „iubirea aproapelui". Buna-învoire, frăţietate şi pace se află şi între mahometani, între mozaici şi între budişti. Şi nici Isus, *nici Biserica* lui nu e acolo.

5. „Dihonie" a existat întotdeauna în comunităţile creştine. (A vestit o însuşi Cristos-Dumnezeu). În vremea sfântului Athanasie (cel Mare) era mare dihonie în biserica Alexandriei Egiptului. Şi în conciliul I ecumenic (Niceea, 325) nu se poate spune că sfinţii au avut dragoste pentru Arie şi pentru ucenicii lui. Şi cu toate astea „mitraţii" conciliului nu erau prada Dracului.

6. Ereticii „în odăjdii" n'au fost, nicicând, pricină de tăgadă a treptei episcopale şi a drepturilor acestei trepte în Biserică. Biserica a fost întotdeauna acolo unde au fost, „mitraţii" drept – credincioşi. (Argumentul cu Înfernul lui Dante e neserios. Dante n'a fost sfânt Părinte, iară *Divina commedie* nu e Dogmatica creştină).

7. Şi un cuvinţel în chestiuni . . . de formă.

a. Nu se spune „percepte"; ci „precepte". Sunt lucruri deosebite. Unul vine de la *per* – cipio (de aci: perceptor); altul de la *prae-cipio* (de aci: preceptor).

Deasemenea, nu se spune „aeropag"; ci „areopag". *Págos* însemnează *colină*. Areo-pag însemnează *colina lui Areos* (Areios): colina din faţa Akropolei. Pe această colină îşi avea sediul tribunalul suprem al cetăţii. Cu *aerul* n'avea altă legătură decât numai . . . sănătatea văzduhului: pe înălţime aerul e mai bun. G. R.

JURNAL AMERICAN

Tocmai în zilele acestea când violențele din Selma, Alabama, pun, din nou, pentru fiecare conștiință, dar mai ales pentru demnitarii dela Casa Albă, problema libertății americane și umane, apare o carte revelatoare: „Documente ilustrative asupra comerțului cu sclavi pentru America" de Elisabeth Donnan (editura Octagon, patru volume). E vorba de-o retipărire, repunând pe tapet problema Negrilor, cumpărați în Africa și aduși spre noul continent în condiții absolut subumane, mai rău ca vitele. Documentele constau din chitanțe de livrare și primire, din permise de import. O matematică rece, profund grăitoare a ororilor. Se dau și planuri de vapoare: cum să fie împachetați și ghemuiți laolaltă bărbații. Babele și copiii contând numai un sfert de „sclav primar" (traducem: capabil de muncă). Acești robi care în 1785 erau considerați ca „material prim" pentru Americani, și „articole de comerț", constituie azi minoritatea americană de coloare neagră, de 22 de milioane, cerând insistent drepturi civile și politice. E posibil că'n spatele mișcării lor stau comuniștii, care înțeleg să tragă beneficii din toate nenorocirile; dar nu e mai puțin adevărat că dreptatea lor e sfântă și pretențiile lor mai mult decât legitime. Și asta cu atât mai mult cu cât ei sunt creștini, posedând o elită intelectuală și cerând nimic altceva decât aplicarea *Constituției* americane. La ora când însăilăm aceste note, marșurile lor pentru înscrierea pe listele de vot poartă pecetea unei jertfe albe: preotul Reed. Emanciparea completă a Negrilor devine astfel un ardent *deziderat american*, nu o problemă locală, ori de grup. Ca de cele mai multe ori în trecut, e foarte posibil ca Statele Unite să înfăptuiască și această mare revoluție fără „război civil". Cei ce cunosc ireductibilitatea statelor din Sud, menționează pericolul unei imense vărsări de sânge și propun „*repatrierea*" legală a Negrilor spre Africa. Unde se va ajunge? Cine poate știe? În orice caz, pentru mintea obiectivă e limpede că în epoca în care s'a dat libertate canibalilor din Congo, Negrii din America, cuminți și muncitori, dovedind o splendidă umanitate, merită măcar drepturi civile și egalitatea cu ceilalți cetățeni. Greșelile și fărădelegile istoriei se plătesc. Cineva în lanțul destinelor naționale le plătește, cu vârf și îndesat. În 1795, Naimbanna, regele din Sierra Leone se plângea de „oribilele prădăciuni comise de toate țările care vin aicea să negoațe sclavi". Jelindu-i pe cei cumpărați și duși, el profetiza că „se va da cândva socoteală de ei, cândva, măcar cât de târziu". Nu ne înșelăm: asistăm la aceasta *socoteală*.

Ca Român nu mă pot stăpâni să închei că se va da odată socoteală și de vânzarea neamului nostru, vânzare bestială și incriminatoare.

Românii americani rămân mai săraci prin *plecarea* tăcută a lui Ion Gaspar, tipograful *Soliei*. Prietenul nostru dela Detroit ne lasă amintirea unui om care s'a *găsit*, iubind tăcerea dintre literele alfabetului pe care o viață întreagă l-a cules, așezându-l în cuvinte, clădind fraze, liturghisind mistere și apărând dreptăți. Venit din Igrișul Aradului, dintr'un Ardeal ce gemea sub jugul unguresc. Ion Gaspar a plinit o viață de român, de mare cinste și demnitate, pe acest meridian al extremului occident. Nouă, *nouilor veniți*, el ne-a fost frate mai mare, gazdă provățuitor, și înainte de toate un elocvent exemplu de dârzenie românească, de cărpănoșenie ardelenească. Nu era greu de loc să vezi dincolo de privirile lui blânde, știutoare, răsmerițele Detunatelor și marea lumină a generației care a pregătit și făurit „*unirea cea mare a Românilor*". Ajuns la un nivel de frumoasă intelectualitate prin autoeducare, „meșterul Ion" s'a hrănit mereu din sfintele lumini ale neamului, din marea lui tragedie, din nădejdile legitime ale viitorului lui de libertate. În dialog cu el, adulmecând liniști, aveai mereu impresia – mai mult: certitudinea – că stai în prezența ultimului latinist, a unui splendid Moș Cârțan care a descoperit cereștile tăceri ale alfabetului și zâmbetul de omenie românească al lui Dumnezeu. *Plecarea* lui, credem, înseamnă numai o mai reală mutare în noi, o frățească unire în gând și rugăciune, întru slujirea eternelor idealuri și aspirații românești. Și lecția acestei plecări: sfârșim prin a începe.

VASILE POSTEUCA

Au apărut:

CALENDARUL AMERICA 1965, publicat de ziarul "*America*". Cleveland, Ohio, 280 pagini.

CALENDARUL SOLIA 1965, publicat de *Episcopia Orthodoxă Română din America*, 252 pagini.

UN INTERVIEW INTERESANT

Buletinul catolic VERS L'UNITE CHRETIENNE No 10 (168) din Dec. 1964, publică, în traducere franceză, un interview acordat de mitropolitul NICOLAE al Leningradului redactorului, laic, al periodicului *Ampleforth Journal* (publicație a mânăstirii benedictine engleze din Ampleforth). Din mulțimea de întrebări și de răspunsuri, înfățișem aci o singură chestiune pe care o socotim foarte importantă, mai ales azi, când se cultivă confuzia în problema *autorității* în biserica ortodoxă a Răsăritului.

Întrebare: Biserica Ortodoxă a simțit ea, oare, vreodată nevoia unei forme de conducere centralizată?

Răspuns: Nu! Natura Bisericii e "*sobornost*" și asta exclude orice formă de conducere centralizată.

Întrebare: Vreți să spuneți că n'ați simțit niciodată necesitatea unui fel de instituții comune, măcar a unui Secretariat?

Răspuns: Asta e altă chestiune. Acum doi ani Biserica noastră ortodoxă rusă a sugerat (nu vă pot da amănuntul exact) crearea unei *Comisiuni de Coordonare*, în așa fel ca Bisericile să-și poată, în mod organizat, face schimbul de opinii asupra subiectelor de interes comun.

Asupra cuvântului "*sobornost*" redactorul, afirmă că fiind imposibil de tradus exact într'o limbă occidentală îl va întrebuința, netradus, în cele ce va publica. Totuși îl întreabă pe mitropolit dacă, pe lângă traducerea *literală* prin "*catolicitate*" i s'ar adăoga "pentru părțile care formează totul, *faptul de a fi împreună*", ar exprima asta exact ideea?

Răspuns: Cred că asta nu e departe de adevăr; mă gândesc însă că ar trebui inclusă aci ideea că *totul e mai mare decât suma părților.*

Mitropolitul Nicodim e purtătorul de cuvânt al bisericii ruse, și-dincolo de ea — inspiratorul acțiunilor bisericilor ortodoxe, din țările satelite. În lungul său interview — care s'a învârtit în jurul *dialogului* și în jurul *autorității în* biserica Răsăritului n'a pomenit, măcar o singură dată, numele patriarhului Constantinopolului, sau al patriarhiei ecumenice!

R.

RECTIFICARE DE PRISOS

În numărul nostru trecut (31/32) am publicat articolul "*Friedrich Dürrenmatt în Rusia*", de Lucia A. Popovici. În acest articol se arăta și pricina prezenței lui Dürrenmatt în Rusia: sărbătorirea, de către societatea scriitorilor ruși a 150 de ani de la nașterea scriitorului rus Taras Grigorievici Sevcenko. "Exarhia apostolică pentru Ucrainienii de rit byzantin din Germania" ne roagă să facem rectificare, arătând că T. G. Sevcenko, nu e Rus, ci Ucrainean: "unul din cei mai mari, dacă nu cel mai mare scriitor și literat ucrainean".

Dacă cei de la Exarhia Urcraineană ar fi cetit întreg articolul în cauză, nu ne-ar mai fi cerut să facem rectificare; fiindcă iată ce se poate ceti în acest articol:

"*Poetul ucrainean* a fost declarat: geniu, erou, creator, premergător al comunismului etc".

Și mai departe:

"Cu toate acestea, *sărbătoritul ucrainean trece drept întemeetorul literaturii provinciei sale*" . . .

Rectificarea, prinurmare, e de prisos. O facem numai spre a cultiva raporturi cordiale cu viitorii noștri vecini.

R.

STUDII:

George USCATESCU, *El universo poetico de Mihail Eminescu*, "Punta Europa", Madrid 1965 16 pagini.

ARGUMENTE . . .

1. La afirmația noastră că *biserica românească din Exil este acolo unde sunt episcopii români din Exil*, ni se obiectează că . . . mitropolitul Antim Ivireanu nu era Român. Concluzia: biserica *românească* nu este *numai* acolo unde sunt episcopii români . . .

Oare așa să fie? După știrea noastră Antim a fost episcop al Râmnicului. Iară Râmnicul era *în țara românească*, nu în Georgia. Apoi Antim a fost ales mitropolit al țării. În țara românească a păstorit; aci și-a ținut *Didahiile;* aci a grăit Românilor așa: "*În sama mea v'a dat stăpânul Xristos . . . de gâtul meu spânzură sufletele voastre; câtă vreme vă voiu fi păstor, de la mine, nu de la altul, va să vă ceară, pe toți!*"

Și Antim a și murit pentru țara românească.

Mă rog: este acesta cazul diverșilor Exarhi ai bisericilor: *bulgărești, rusești, grecești*, hălăduitori prin Vestul liber?

2. La răul – la nefirescul – semnalat de noi aci: *frățietatea ortodocsilor cu tăgăduitorii celor Șapte Taine*, ni se răspunde: tăgăduitorii aceștia *sunt singurii care dau bani!* . . .

Argumentul e decisiv!

G. R.

CURIOZNICE

Revista "*Informations catholiques internationales*", din 1 Fevr. 1965 (163, boulevard Malesherbes, Paris XVII) publică, subt titlul "*Les chrétiens en Roumanie*" o largă prezentare (9 pagini mari) a situației bisericii ortodoxe din R.P.R. O hartă și 9 reproduceri fotografice împodobesc expunerea. Una din aceste reproduceri fotografice ni-l arată pe patriarhul Justinian la înscăunarea sa. Laudele la adresa patriarhului sunt neprecupețite: "*L'Eglise orthodoxe roumaine est dominée par l'extraordinaire personalité du patriarche Justinien Marina, qui préside a ses destinées depuis 1948*". Și mai departe: "*Par l'impulsion qu'il a su lui imprimer, l'Eglise, d'archaique qu'elle était encore avant la dernière guerre, este devenue forte, dynamique, missionaire*". Afirmația cu "arhaismul" constituie o insultă la adresa ortodoxiei românești de până la ocupația rusească. Despre partea "dinamismului" și "misionarismului" ortodoxiei românești de astăzi publicația catolică ar putea avea dreptate: ele s'au dovedit cu prilejul "convertirii" bisericii românești unite cu Roma . . .

Multe ar fi de citat din lunga expunere: admirația autorului (anonim) e fără margini. Redăm o frântură din capitolul "Un grand renouveau monastique": "*Le mérite en revient encore au patriarche Justinien luimême. Le renouveau de la vie monastique est encore une de ses grandes oeuvres*".

Revista ne servește și "versiunea" mitropolitului Justin al Moldovei, potrivit căreea împuținarea numărului călugărilor (de la 10.000, la 5.000) s'ar datora faptului curățirii mânăstirilor de bărbații și femeile care, din pricina greutăților vieții-fatale perioadelor de după războaie — dăduseră fuga în mânăstiri unde era mâncare . . .

Bine, bine: dar, înainte de năvala flămânzilor spre mânăstiri, erau acolo ca la 10.000 de călugări sătui. Iar acum au rămas numai 5.000. Vorba evangheliei: *dar ceialalți unde sunt?*

Cum nu credem că, "Informations catholiques" este o publicație fals informată noi nu putem explica faptul decât prin . . . diplomație.

Că "diplomația" aceasta e "de om pe jos", — asta e altă chestie.

R.

REVISTE:

DRUM, An. I, No. 5, Mai 1964, pp. 82—100.

COMEMORAREA DREI MITITELU – În ziua de 29 Ianuarie, la Ateneo Veneto, în Veneția, au fost amintite, în fața unui foarte numeros și ales public, figura și opera neuitatei profesoare dela Universitatea din Padova, *Alexandrina Mititelu*. Domnul profesor Francesco Anelli, încercat prieten al României, pe care a cunoscut-o în timpurile bune, a trasat la început un profil al comemoratei, din a cărei operă a citit apoi comunicarea "Rapporti culturali romeno-veneziani", pregătită de domnișoara Mititelu tocmai pentru Ateneo Veneto, și câteva traduceri ale sale din poezia lui Ion Pillat. Manifestația, la care și-a dat colaborarea secția din Italia a Societății Academice Române, s'a bucurat de prezența atentă și părtașă a numeroși oameni de cultură, profesori universitari, scriitori, studenți, foști școlari ai profesoarei dela Padova, care a lăsat o amintire neștearsă în Italia. Pentru reușita manifestației, mulțumiri se cuvin conducătorilor Ateneului venețian, dl avocat Enzo *Milner* și doamna prof. Angela *Mariutti*, dar mai ales dlui prof. Francesco *Anelli*, căruia i-a revenit și oboseala organizării atât de caldei comemorări.

COR.

PENTRU CETITORII NOȘTRI DE PESTE OCEAN. Vreme de trei ani am expediat revista aceasta cu posta aerului. Începând cu numărul viitor, toți cei care n'au plătit niciodată un abonament o vor primi cu posta obișnuită.

DELA BIBLIOTECA ROMANA DIN FREIBURG:

"Mult regretatul nostru compatriot și distins om de știință, Dr. N. A. FLORESCU, decedat în Octombrie 1963 la Sydney, ne-a lăsat, pe lângă biblioteca sa personală, urna cu cenușa (a se vedea Comunicarea Nr. XI/1965) — și un legat testamentar în bani în valoare de DM. 21.171 (Douăzecișiuna de mii), destinat a-i creia un colț spre veșnică amintire în Casa Culturală dela Freiburg."

NEDUMERIRE

Din Roma primim informația sigură că un Monsenior român *unit*, profesor la două universități catolice și demnitar al S. Congregații, obișnuește să facă, din când în când, vizite "la România". A fost acolo anul trecut și s'a înapoiat, fără nicio pagubă. Anul acesta i-s'a acordat iarăși viza și va pleca din nou. Întrebarea noastră: vizitele acestea ale monseniorului unit, în țara în care episcopii și preoții bisericii românești unite cu Roma zac în închisori, se fac cu știrea și cu binecuvântarea S. Congregații? Sau e vorba doar de un act de plăcere care sfidează suferința celor batjocoriți și prigoniți pentru Cristos?

PRACTICA AVORTULUI ÎN R.P.R.

Scrisoarea unui cetitor ne vorbește de proporțiile înspăimântătoare pe care practica avortului le-a luat în țara încăputâ pe mâna străinilor și a înstrăinaților. Redăm aci finalul scrisorii:

„Prin avorturi, care se practică în Țară pe scară întinsă, operația fiind gata în zece minute și existând numai la București patru abatoare de felul acesta, pentru căsăpirea copiilor nenăscuți încă, dușmanii Țării vor să ne stîrpească, să ne nimicească națiunea. Dispărând astfel puii de Români, în locul lor vor coloniza România cu fiii lor, și atunci nu va mai fi România.

Ar fi interesant de știut, dacă doctorii avortori sunt Români, sau de alte naționalități și dacă provoacă avorturi numai, sau în *măsură mai* mare, numai Româncelor, sau și altor naționalități din România.

Românce, nu fiți groparele neamului nostru! Dacă nu vreți să aduceți noi sclavi pe lume, nu deveniți voi înșivă sclavele călăilor, care vor să ne căsăpească națiunea. Respingeți avortul, cu orice preț si cereți pâne pentru voi și pentru fiii voștri! Fiți mame, nu ucigașe ale copiilor voștri! Doctorilor, gândiți vă la nobila voastră misiune: fiți doctori, nu casapi!"

P. MOLDOVAN

Publicația "Curierul Românesc" aduce informația că în casa domnului General Ion Gheorghe, din München, s'au pus bazele unui "partid" politic: "Partidul Național Creștin". Informația nu are împiedecare cu adevărul.

. . . FÜR DAS VERSCHULDETE UND FÜR DAS NICHTVERSCHULDETE

dieses, auf Stalins Befehl begangene Kriegsverbrechen, ins Gedächtnis zurückrufen, heute, da die Zeitungen die Nachricht bringen, daß eine Delegation unter Führung des Vorsitzenden des Obersten Sowjet der UdSSR dem deutschen Botschafter in Moskau, eine „Protest-Resolution" übergab, die sich gegen die Verjährung von Kriegsverbrechen in der Deutschen Bundesrepublik wendet . . . Das ist grotesk! In Stalingrad wurden 300 000 deutsche Soldaten gefangen genommen. Von diesen 300 000 sind nur 4000 übrig geblieben. 296 000 wurden somit auf die eine oder andere Weise ermordet. Und jene Mörder erdreisten sich, ihre Stimme gegen Kriegsverbrechen zu erheben!

Das deutsche Volk hat das Recht die Frage zu stellen: wie steht es mit den, gegen das deutsche Volk während und nach dem Krieg begangenen Verbrechen?

Wie steht es mit den in Dresden — zu einer Zeit, in der der Krieg schon entschieden war — begangenem Mord an 135 000 Menschen: Flüchtlinge, Frauen und Kinder? (1400 britische Bomber + 310 amerikanische fliegende Festungen!). Um nur ein Beispiel von vielen zu bringen.

Selbstverständlich ist es schwierig, *die Sieger* zur Rechenschaft zu ziehen. Doch ist der Besiegte verpflichtet, Verbrechen dieser Art moralisch zu brandmarken, damit kein Volk vergißt, was es „am Tage seines Unglücks" das heißt, seiner Niederlage zu erwarten hat.

Cuvântul apare odată pe lună. Adresa pentru chestiuni de redacție și administrație: George Racoveanu, 805 Freising 2, Postfach 166, Deutschland. Pentru abonamente: Postscheckamt München, Konto-Nr. 1871 66, für George Racoveanu. Costul abonamentului anual: pentru Europa 12 DM; pentru Americi 5 doll.

Verleger: George Racoveanu